

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

KATEDRA EKOLOGIE KRAJINY

ANALÝZA CESTOVNÍHO RUCHU CHRÁNĚNÉ
KRAJINNÉ OBLASTI KŘIVOKLÁTSKA A NÁVRH
NA JEJÍ ŠETRNÝ A EKONOMICKY EFEKTIVNÍ
ROZVOJ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VEDOUCÍ PRÁCE: MGR. KAREL HOUDEK

DIPLOMANT: BC. PETR UHER

2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

pro: **Bc. Petr Uher**

obor: **RES**

Název tématu: **Analýza cestovního ruchu Chráněné krajinné oblasti Křivoklátska a návrh na její šetrný a ekonomicky efektivní rozvoj.**

Název tématu v anglickém jazyce: **Analysis of Křivoklátsko Protected Landscape Area tourism and the proposal for a thoughtful and economically efficient development**

Zásady pro vypracování:

1. V úvodu definovat úskalí cestovního ruchu a volně časových aktivit na území velkoplošných chráněných krajinných oblastí.
2. Na základě rešerše t.č. dostupných podkladů vyhodnotí rozsah znalostí, jako i slabých míst o znalostech a rozsahu vlivů turistiky a cestovního ruchu na zájmové území.
3. Prostřednictvím analýzy vnějších a vnitřních vztahů / průzkumů a rozborů – vlastního šetření a k tomu účelu zvolených metod, rozšířit dosavadní poznatky o dopadech cestovního ruchu a turismu zde.
4. Pomocí SWOT - analýzy definujte hlavní rizika, ohrožením, ale také příležitosti vyplývající z Vaší analýzy.
5. V záměru práce předložte konkrétní soubor návrhů a opatření pro postupné a systematické prosazování šetrného rozvoje turistiky a cestovního ruchu v zájmovém území, jako ekonomicky efektivní potenciál rozvoje zájmového území.

Rozsah grafických prací:

Mapová a fotografická dokumentace ve vypovídajícím rozsahu.

Rozsah průvodní zprávy: cca 50 stran textu

Seznam odborné literatury:

- Koncepční dokumenty AOPaK a Správy CHKO Křivoklátsko.
- Koncepční dokumenty dotčených obcí, včetně jejich svazků a vyšších územně správních celků
- Územní plány dotčených obcí a územních plánů – limitů rozvoje vyšších územních celků (ÚP VUC)
- Bakalářské, diplomové a doktorandské práce z databází - knihoven ČZU Praha, Přírodovědecké fakulty UK Praha a dalších ke zvolenému tématu.
- Závěry výzkumných správ a úkolů vědy a výzkumu
- Databáze - www.cenia.cz a Správa CHKO Křivoklátsko

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Karel Houdek

Konzultant diplomové práce:

Doc. RNDr. Emilie Pecharová, CSc., KEK FŽP ČZU Praha
Pověření zástupce Správy CHKO Křivoklátsko

Datum zadání diplomové práce:

03. 06. 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

30. 4. 2011

L.S.

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Karla Houdka, a že jsem uvedl všechny literární prameny, ze kterých jsem čerpal.

V Praze dne: 10. 4. 2011

.....
Bc. Petr Uher

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Karlu Houdkovi, Doc. RNDr. Emilii Pecharové, CSc. a vedoucímu Správy CHKO Křivoklátsko RNDr. Petru Hůlovi za odborné vedení a průběžné konzultace během zpracovávání diplomové práce.

V Praze dne: 10. 4. 2011

.....
Bc. Petr Uher

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je definování cestovního ruchu v Chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko, využití analýzy vnějších a vnitřních vztahů včetně SWOT analýzy a návrh šetrného rozvoje turistiky a cestovního ruchu v zájmovém území. CHKO Křivoklátsko a biosférická rezervace leží ve středních Čechách, v krajině toku řeky Berounky. Rozprostírá se v nadmořské výšce 223 – 616 m, její rozloha činí 628 km². Biosférická rezervace vyhlášena od roku 1977 a CHKO od 1978. Po prozkoumání turistických map edice Klubu českých turistů jsem objevil zajímavá místa, kde zatím nevedou žádné pěší turistické trasy a navrhl tři nové, v centrální části Křivoklátska. S navrhovanými trasami nesouhlasí Správa CHKO, jelikož vedou cennými územími. Z toho vyplývá, že rozvoj cestovního ruchu se musí ubírat jiným směrem, než rozšiřováním sítě pěších turistických tras, např. zajistit, aby se zde návštěvníci zdrželi na více dní, prodloužením sezóny, vybudováním infrastruktury, zvyšováním nabídky a kvality produktů a služeb.

Klíčová slova: ochrana přírody, turistické značení, pěší turistika, turistické mapy.

Abstract

The aim of this thesis is the definition of tourism in Protected Landscape Area Křivoklátsko, use an analysis of internal and external relations, including SWOT analysis and design - friendly tourism development and tourism in the area of interest. Protected Landscape Area and Biosphere Reserve is located in central Bohemia, in a countryside river Berounka. It lies at an altitude of 223 - 616 meters, its area is 628 km². Declared a Biosphere Reserve since 1977 and the PLA from the 1978th. After examining the series of tourist maps of the Czech Tourist Club I found interesting places do not yet see any hiking trails and proposed three new routes in the central part Křivoklátsko. Disagrees with proposed routes Management PLA as leading valuable areas. It is clear that tourism development must take a different direction than the expand network of hiking trails, such as ensuring that visitors are delayed for several days, extending the season, building infrastructure, improving the supply and quality of products and services.

Keywords: nature protection, tourist signs, hiking, hiking map.

Obsah

1. Úvod	9
1.1 Cíle DP	9
1.2 Metodika	9
2. Literární rešerše	10
2.1 Rozdělení cestovního ruchu	10
2.1.1 Definice cestovního ruchu	10
2.1.2 Přístup do krajiny	11
2.1.3 Ochrana přírody	12
2.1.4 Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Křivoklátsko	12
2.2 Základní pojmy v cestovním ruchu.....	12
2.3 Typy cestovního ruchu.....	13
2.4 Historický vývoj Křivoklátska	14
2.5 Klub českých turistů	15
3. Popis a charakteristika zájmového území	16
3.1 Přírodní podmínky CHKO Křivoklátsko	16
3.1.1 Lokalizace	16
3.1.2 Klima.....	17
3.1.3 Geologie a geomorfologie.....	18
3.1.4 Hydrologie a hydrogeologie.....	18
3.1.5 Fauna.....	18
3.1.6 Flora	19
3.1.7 Ochrana krajinného rázu CHKO Křivoklátsko	19
3.1.8 Lesy	20
3.1.9 Zemědělství	20
3.1.10 Zvěř	21
3.2 Rekreační aktivity	21
3.2.1 Pěší turistika.....	22
3.2.2 Cykloturistika.....	27
3.2.3 Vodácká turistika	28
3.2.4 Jezdecká turistika	28
3.2.5 Kulturně poznávací CR.....	28

3.2.6	Rekreace u vody, sportovní rybaření	35
3.2.7	Zážitková turistika.....	35
3.3	Regionální produkty v CHKO Křivoklátsko a jeho okolí.....	38
4.	Zhodnocení cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko.....	39
4.1	Návrhy rozvoje cestovního ruchu	44
4.2	SWOT analýza.....	45
4.3	Návrh nových pěších tras v CHKO Křivoklátsko.....	48
4.3.1	Trasa č. 1.....	48
4.3.2	Trasa č. 2.....	58
4.3.3	Trasa č. 3.....	61
5.	Diskuze	63
5.1	Měření zatížení turistických lokalit.....	67
6.	Závěr.....	73
7.	Použité zdroje	75
8.	Přílohy.....	I

1. Úvod

Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko a biosférická rezervace UNESCO se nachází ve středních Čechách. Lokalita je velice dobře dopravně přístupná, z Prahy a Plzně po dálnici D5 i vlakovým spojením Praha (Plzeň) – Beroun – Rakovník. Krajina středního toku řeky Berounky je hustě zalesněna, téměř dvě třetiny rozlohy území pokrývají listnaté a smíšené lesy, nachází se zde mnoho údolí a potoků a řek. Údolí řeky Berounky je mírně suchá oblast se značnou inverzí. Tyto vlastnosti zdejší krajiny odrazovaly od výraznějšího působení člověka. Díky hlubokým lesům byl tento kout naší země oblíben českými panovníky k loveckým zálibám, tudíž bylo Křivoklátsko ochráněno před intenzivní kolonizací a pozdější vývoj v souladu s přírodou. CHKO Křivoklátsko se pyšní bohatou biodiverzitou, své domovy tu má okolo 120 druhů ptáků, přes 1800 cévnatých rostlin, minimálně 52 druhů dřevin. Křivoklátskou krajinu si oblíbili i mnozí umělci jako Ota Pavel, který líčí ten to kraj ve své knize Smrt krásných srnců takto: *„Nad ostrůvkem u řeky stoupala do výšky stráň, a byla to zvláštní stráň, nebylo v ní žádné kamení, jaké v takové stráni bývá, ale hebký vysoký pažit na plošinkách mezi mohutnými duby, sem se chodila pást zvěř a tudy klusala pít k řece. Byla to vlastně krásná zahrada a nebo také zámecký park ...“* (AOPK ČR).

1.1 Cíle DP

Cílem této diplomové práce na téma „Analýza cestovního ruchu Chráněné krajinné oblasti Křivoklátska a návrh na její šetrný a ekonomicky efektivní rozvoj“ je:

- Zpracovat literární přehled o cestovním ruchu na území velkoplošných chráněných krajinných oblastí.
- Analýza vnějších a vnitřních vztahů CHKO Křivoklátsko a možnosti cestovního ruchu a turismu zde, SWOT analýza.
- Návrhy na šetrný a ekonomicky efektivní rozvoj turistiky a cestovního ruchu na území CHKO Křivoklátsko.

1.2 Metodika

Nejprve vytvořena osnova, následovalo hledání a shánění dostupné literatury a zdrojů týkajících se cestovního ruchu či chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko a jejich prostudování, seznámení s územím CHKO Křivoklátsko, návštěva Informačního a vzdělávacího střediska Budy v Křivoklátě, jež provozuje AOPK ČR

– Správa CHKO Křivoklátsko a pořízení fotodokumentace. Zpracování vlastní rešerše, skládající se z definice a rozdělení cestovního ruchu, historického vývoje Křivoklátska a přístupu do krajiny, o Klubu Českých turistů. Další kapitolou popsání zájmového území CHKO Křivoklátsko z pohledu přírodních poměrů a výčtu současně dostupných příležitostí a nabídek cestovního ruchu zde.

Následovalo zhodnocení cestovního ruchu na zájmovém území a vytvoření návrhů na šetrný a ekonomicky efektivní rozvoj cestovního ruchu s mými komentáři, včetně zpracování SWOT analýzy. Cílem mých návrhů bylo představit nové možnosti CR na Křivoklátsku, které zde doposud nebyly, jako je provozování zážitkové turistiky formou profesionálních průvodců provádějících zájemce tou nejcennější přírodou. Dále pro vyznavače horské cyklistiky singletrekovou trasu. A jelikož je okolí hradu Křivoklátska hojně využíváno pěšími turisty a po prozkoumání turistických map edice Klubu českých turistů, mapa č. 33 – Křivoklátsko a Rakovnicko, č. 34 – Brdy a Rokycansko a č. 36 – Okolí Prahy západ jsem objevil v centrální části CHKO oblasti s velmi nízkou hustotou pěších turistických tras. Následně jsem vytvořil návrh na rozšíření pěších turistických tras na tomto území, v turisticky atraktivních oblastech, vedoucí přes přírodně velmi cenné lokality. Trasy jsem navrhoval nad mapovými podklady na serveru <http://www.cykloserver.cz/cykloatlas/> (funkcí Kreslení trasy), kde jsou i výškové profily nově navržené trasy a doplnil fotografiemi.

Navržené pěší trasy jsem konzultoval s revírníkem revíru Kouřimec panem Miroslavem Pechou jun., z lesní správy Křivoklát a s vedoucím Správy CHKO Křivoklátsko panem RNDr. Petrem Hůlou.

2. Literární rešerše

2.1 Rozdělení cestovního ruchu

2.1.1 Definice cestovního ruchu

Definice podle Bormana (1931) zní: „*Cesty, jež se podnikají za účelem zatavení, zábavy, obchodu a povoláním nebo i z jiných příčin (za zvláštními událostmi), při nichž dochází k dočasné změně místa bydliště. Nepatří sem však dojíždění za prací.*“

Poserova definice (1933) vykládá pojem cestovní ruch takto: „*lokální nebo územní nahromadění cizinců s přechodným pobytem, které podmiňuje vznik vzájemných vztahů mezi cizinci na straně jedné a domácím obyvatelstvem, místem a jeho krajinou na straně druhé*“

Takto definuje cestovní ruch Fedor (1937), jako: „*periodický příliv a odliv lidí do určitého místa nebo státu z jiného místa nebo státu*“

Definice Kašpara (1985) vnímá cestovní ruch jako: „*cestování a dočasný pobyt lidí mimo místo trvalého bydliště, obvykle ve volném čase a to za účelem rekreace, poznání a spojení mezi lidmi*“

„*souhrn jevů a vztahů, které vyplývají z cestování a pohybu osob, pro které místo pobytu není ani místem trvalého bydliště ani místem pracoviště*“, takto chápe cestovní ruch švýcarský profesor Kaspar (1989) (Indrová, 2007).

„*Činnost lidí cestujících a zdržujících se mimo místo svého obvyklého prostředí po dobu nejvýše jednoho roku za účelem rekreace, obchodu nebo z jiného důvodu.*“ (kolektiv VŠE, 2008).

Podle Výkladového slovníku cestovního ruchu (2002), autorů Pásková a Zelenka, zní definice cestovního ruchu takto: „*cestovní ruch vždy zahrnuje cestování, ale ne každé cestování je cestovním ruchem; cestovní ruch zahrnuje rekreaci, ale ne každá rekreace je cestovním ruchem; cestovní ruch se uskutečňuje ve volném čase, ale ne celý volný čas je věnován cestovnímu ruchu*“

2.1.2 Přístup do krajiny

Přístup do krajiny je vymezen zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů v ustanovení § 63. Obce vedou evidenci všech veřejně přístupných účelových komunikací, stezek a pěšin. Rušit veřejně přístupné účelové komunikace, stezky a pěšiny či zřizovat nové mimo zastavěné území je dovoleno pouze se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody.

Odstavec 2 § 63 říká: „*Každý má právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti*

či sousedských práv. Je při tom povinen respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka či nájemce pozemku a obecně závazné právní předpisy. “

Tato práva se nevztahují na: „*zastavěné či stavební pozemky, dvory, zahrady, sady, vinice, chmelnice a pozemky určené k faremním chovům zvířat. Orná půda, louky a pastviny jsou z oprávnění vyloučeny v době, kdy může dojít k poškození porostů či půdy nebo při pastvě dobytka. “*

„Pobyt a pohyb ve volné přírodě se řídí prastarým, nikde písemně nezakotveným zákonem: v zásadě se lze pohybovat volně – ale nesmějí se při tom nijak poškozovat zájmy lidí, zvířat ani přírody. “ (Kostrzewovi, 2000).

2.1.3 Ochrana přírody

Posláním ochrany přírody a krajiny v CHKO je zachování typického krajinného rázu včetně architektury sídel na území CHKO. Zachování vysoké druhové biodiverzity přirozených a polopřirozených společenstev rostlin a živočichů. Udržovat druhovou rozmanitost důkladnou péčí o vzácné a chráněné druhy rostlin a živočichů, starat se o cenné travinné porosty, zajistit zvyšování ekologické stability lesních porostů (AOPK ČR, 2007-2016).

2.1.4 Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Křivoklátsko na období 2007-2016 je odborný a koncepční dokument ochrany přírody, zpravidla zpracováván na 10 let, vydávající Ministerstvo životního prostředí prostřednictvím Agentury ochrany přírody a krajiny příslušnou Správou CHKO, není právně závazný, bývá podkladem pro rozhodování orgánu přírody a pro další plánovací dokumenty (AOPK ČR, 2007-2016).

2.2 Základní pojmy v cestovním ruchu (Indrová, 2007)

- **Stálý obyvatel** – v domácím cestovním ruchu je za stálého obyvatele považován každý člověk, který na jednom konkrétním místě žije nepřetržitě alespoň šest měsíců v kuse, před příjezdem na jiné místo při délce pobytu kratší než šest měsíců. V mezinárodním cestovním ruchu je tato hranice jeden rok.

- **Návštěvník** - v domácím cestovním ruchu člověk, který má trvalé bydliště v dané zemi a cestuje po své zemi na jiné místo na dobu kratší než šest měsíců. V mezinárodním cestovním ruchu člověk, který cestuje do jiné země na dobu nepřekračující jeden rok. Nevztahuje se na cestování za prací.
- **Turista** - v domácím cestovním ruchu člověk, který na daném jiném místě alespoň jednou přespí, ale ne déle než šest měsíců. Můžeme rozlišit turisty podle délky pobytu na krátkodobě pobývajícího turistu, který se na daném místě zdrží nejméně 24 hodin a minimálně jednou tady přespí a turistu na dovolené, který tu setrvá více než určitý počet dnů nebo nocí. V mezinárodním cestovním ruchu člověk, který v jiné zemi alespoň jednou přespí, ne déle než jeden rok. Nevztahuje se na cestování za prací.
- **Výletník** – tj. jednodenní návštěvník, který na daném místě stráví dobu kratší než 24 hodin a bez přenocování. Opět hlavní účel nesmí být vykonávání výdělečné činnosti.

2.3 Typy cestovního ruchu

Cestovní ruch je stále významnější složkou národního hospodářství. CR můžeme rozdělit podle hlediska ekonomického, ekologického, geografického, sociologického a psychologického (Indrová, 2007).

Členění CR podle Indrová (2007):

- ✓ *podle převažující motivace účasti na CR* (např. rekreační, kulturně poznávací, sportovně orientovaný, zdravotně orientovaný, poznání přírodního prostředí)
- ✓ *podle místa realizace* (domácí, zahraniční)
- ✓ *podle délky pobytu* (krátkodobý dlouhodobý)
- ✓ *podle způsobu zabezpečení cesty a pobytu* (organizovaný, neorganizovaný)
- ✓ *podle počtu účastníků* (individuální, skupinový)
- ✓ *podle způsobu financování* (komerční, sociální)
- ✓ *podle věku účastníků* (dětský, mládeže, seniorů, rodin s dětmi, 40–50 letých)
- ✓ *podle převažující prostředí* (městský, venkovský, lázeňský, ve střediscích)

Česká republika je členem Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO), která podporuje zodpovědný a udržitelný rozvoj cestovního ruchu. Cílem Světového etického kodexu cestovního ruchu je zajištění maximalizace pozitivních ekonomických, sociálních a kulturních dopadů cestovního ruchu (World tourism organization, © 2011).

Cílem Evropské charty pro udržitelný cestovní ruch je zachování chráněných oblastí pro současnou a budoucí generaci jako naše dědictví, rozvíjet cestovní ruch šetrně s ohledem na životní prostředí, místní obyvatele, podniky a návštěvníky (Eagles, Mccool, Haynes, 2002).

2.4 Historický vývoj Křivoklátska

Nízká hustota osídlení Křivoklátska spolu se specifickými přírodními podmínkami byla předpokladem pro zachování zdejší pestré přírody a krajiny. Na území Křivoklátska, zejména podél řeky Berounky, nalezeny archeologické nálezy dokazující osídlení Kelty. Z mladší doby bronzové nepatrné zbytky sídliště, z doby haštalské mohylová pohřebiště a několik hradišť (OPK ČR, © 2006). K nejslavnější archeologické lokalitě patří keltské oppidum u Stradonic.

Ve středověku byl Křivoklátsku postaven hrad Křivoklát. Území si oblíbili přemyslovští králové a knížata jako lovecký hvozd. Postupně nechali vystavět další hrady, na strmém svahu nad Beroukou Týřov, nad soutokem Lánského a Klíčavského potoka, v dnešní Lánské oboře, hrad Jivno, v údolí potoka Vůznice Jenčov, a na jižním okraji Křivoklátska Žebrák a později Točník. V pozdním středověku hrad Krakovec. Největší investice do tohoto území vložil Karl Egon I. z Fürstenberka, přeměnil velké plochy lesů, které postihla kalamita, na zemědělské plochy, vznikly centrální statky Karlov, Emilov, Doupno Požáry a Amálie. Rozvíjel se průmysl, vznikly železárny, hutě v Hýskově, Nižboru, v Roztokách a Novém Jáchymově, těžilo se dříví a páliho dřevěné uhlí. Krajinný ráz Křivoklátska byl po druhé světové válce negativně ovlivněn výstavbou chat pro individuální rekreaci (OPK ČR, © 2006). Jelikož lidé nemohli volně cestovat, realizovali se stavěním chat, chatařením a zahrádkařením, vznikala masivní výstavba, mnohde na nevhodných lokalitách, což poničilo charakter tohoto území. Nadměrně zatížila životní prostředí

např. nevyřešenou kanalizací, černými skládkami či hlukem (Vystoupil, Šauer, 2006).

2.5 Klub českých turistů

Klub českých turistů byl založen Vojtou Náprstkem v roce 1888 (Brodský, 2006). První výpravu podnikl Klubu českých turistů do Paříže na Světovou výstavu v r. 1889, následně do Tater, na Island, Dalmácie, Černé hory a Bosny, Afriky a Ameriky. S rozvojem pěší turistiky se rozvíjela i lyžařská turistika, na které má u nás zasluhu hrabě Harrach (Vystoupil, Šauer, 2006). KČT zajišťuje značení pěších turistických tras, cyklotras, lyžařských tras i jezdeckých stezek pro jezdce na koni. Cílem Klubu českých turistů bylo ukázat turistům historické památky, významná místa, výhledy a pěkné scenérie naší přírody. Turistické značení je svým rozsahem a kvalitou hodnoceno jako nejlepší v Evropě. Klub je rozdělen do sekcí: ochrany přírody, pěší turistiky, cykloturistiky, lyžařské turistiky, hipoturistiky, zdravotně postižených (Brodský, 2006).

V současnosti dostupné turistické průvodce po Křivoklátsku jsou:

Křivoklátsko - Průvodce po České republice, r. vyd. 2005, nakl. Olympia

Křivoklátsko, r. vyd. 2006, nakl. Soukup a David

Křivoklátsko a Český kras (Outdoorový průvodce), r. vyd. 2007, nakl. Grada

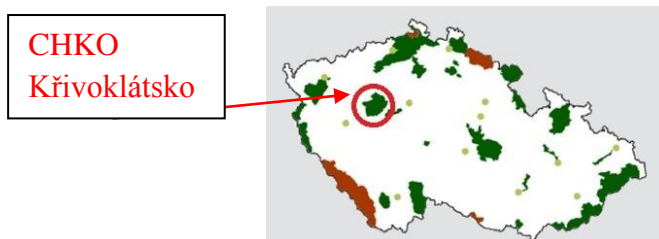
Křivoklátsko, r. vyd. 2010, nakl. Olympia

Od Českého Švýcarska po Křivoklátsko, r. vyd. 2010, Ottovo nakladatelství

3. Popis a charakteristika zájmového území

3.1 Přírodní podmínky CHKO Křivoklátsko (AOPK ČR)

3.1.1 Lokalizace

Obrázek 1: Lokalizace v ČR (AOPK ČR)

Rozloha: 628 km²

Geografická orientace: 49° 51' - 50° 09' N, 13° 37' - 14° 05' E

Nadmořská výška: 223 m (Berounka - Hýskov) - 616 m (vrch Těchovín)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č.j. 21972/1978

Maloplošná zvláště chráněná území v CHKO:

- 4 národní přírodní rezervace
- 16 přírodních rezervací
- 5 přírodních památek

CHKO Křivoklátsko se nachází ve Středočeském a Západočeském kraji v bývalých okresech Rakovník, Beroun, Kladno, Plzeň - sever a Rokycany (obr. č. 1). Leží na geomorfologickém celku Křivoklátské vrchoviny a na severním cípu Plaské vrchoviny (příloha č. 1, č. 2) (AOPK ČR).

1. března 1977 UNESCO vyhlásilo tuto oblast biosférickou rezervací v programu MaB – člověk a biosféra. 24. listopadu 1978 zde Ministerstvo kultury zřídilo Chráněnou krajinnou oblast Křivoklátsko (AOPK ČR).

Nejvýznamnějším prvkem zachovalosti krajiny je koryto řeky Berounky, které se po dobu několika tisíců let utvářelo do dnešní podoby a tak vznikla hluboká zaříznutá údolí, strmé stráně, skalní výchozy pokryty přirozenou vegetací s teplomilnou faunou a florou. Nejvyšším místem je vrch Těchovín vysoký 616 m n. m. a nejnižším hladina Berounky, kde opouští chráněnou krajinnou oblast v nadm. výšce 223 m.

Zdejší listnaté a smíšené lesy zaujímají 62% plochy (AOPK ČR). Zdrojem obživy obyvatel na Křivoklátsku byl především les (nikoliv zemědělství), pořádaly se tu hony českých králů, pátilo dřevěné uhlí a pracovalo v lese (Ložek, 2003). Křivoklátsko je kraj rozlehlých teplých lesů a hájů s ostrůvky pleší na vrcholcích. Kraj ve středních Čechách, který byl ušetřen pravěké kultivaci, kde na nás krajina působí stále stejně jako na naše předky (Cílek, 2004).

CHKO Křivoklátsko zahrnuje 51 obcí, dalšími 27 hranice prochází a 13 obcí zasahuje svým katastrálním územím. Památkovou rezervací je ves Ostrovec a památkovou zónou obec Jablečno. Na území se nachází se na 6500 chat, často architektonicky i urbanisticky nevhodně postavených, což negativně ovlivnilo typický krajinný ráz, především podél toku řeky Berounky. S nevhodnou chatovou výstavbou souvisí i další problémy jako parkování v lese, vznik černých skládek, znečišťování vodních toků, oplocování pozemků a nevhodné úpravy, vedoucí k nepropustnosti krajiny (AOPK ČR, 2007-2016).

Maloplošná zvláště chráněná území (MZCHÚ) představují výměru cca 1200 ha, tj. 2 % plochy CHKO (příloha č. 8), kde jsou nejvíce zastoupeny lesní, lesostepní a skalní ekosystémy.

Cílem Správy je udržet či zlepšit přírodní podmínky pro rozvoj vyskytujících se společenstev, vzácných a ohrožených populací v MZCHÚ. Vyhlásit nová maloplošná zvláště chráněná území např. lokalitu Brejl s výskytem lučních ekosystémů. Provádět údržbu a doplňovat informační cedule na přístupových komunikacích.

Ptačí oblast Křivoklátsko byla vyhlášena v roce 2004. Celá ptačí oblast leží uvnitř CHKO a zabírá přes 50 % její plochy (příloha č. 7). Mezi cíle ochrany přírody patří přírodně blízké způsoby hospodaření v lesích s původními druhy s dostatečným množstvím doupných a ztrouchnivělých stromů, kde ptáci zakládají svá hnízda (AOPK ČR, 2007-2016).

3.1.2 Klima

CHKO Křivoklátsko je mírně teplá oblast s průměrnými ročními teplotami 7,5 – 8,5° C, leží ve srážkovém stínu, z toho vyplývá, že roční průměrný úhrn srážek činí pouze 530 mm, v období vegetace pouze 350 mm. Na srážky je nejvíce bohatý červenec.

Sněhová pokrývka přetrvává v průměru 50 dní v roce. Pro hluboká údolí bývá typická teplotní inverze (AOPK ČR).

3.1.3 Geologie a geomorfologie

Území CHKO je tvořeno starohorní a prvohorní horninou Barrandienem, malá část severního území leží na druhotných horninách křídového útvaru. Výskyt nejstarších hornin ze starohor jako fylitické břidlice, droby a prachovce, z prvohor skryjsko-týřovské střední kambrium, jež proslavil Joachim Barrande (Jedlička, Embertová, 2008). Joachim Barrande (1799 – 1883) byl francouzský paleontolog zkoumající prvohorní zkameněliny (Ložek, 2003).

3.1.4 Hydrologie a hydrogeologie

Nízké srážky a nevhodné geologické prostředí mají za následek, že území CHKO Křivoklátsko je chudé na podzemní vody. Podloží neoproterozoických břidlic a drobů jílovitě zvětrává a má tedy nízkou propustnost. Vulkanické horniny mají sice lepší propustnost, ale nevznikají v nich větší zásoby podzemní vody. Celou tuto oblast odvodňuje Berounka, která územím CHKO Křivoklátsko protéká v délce 42,5 km s průměrnou rychlostí 31,8 m³/s a se spádem 39 metrů. V CHKO se nachází na 340 drobných vodních nádrží, z nichž nejvýznamnější je vodní nádrž Klíčava o rozloze 72,5 ha s hloubkou 37,7 m sloužící k vodárenským účelům (OPK ČR, © 2006).

3.1.5 Fauna

Území s vysokou druhovou pestrostí, nachází se zde cenné populace vzácných a ohrožených druhů živočichů. Křivoklátsko je z historického hlediska oblastí lovné zvěře, převážně jelení. Ve vysokém počtu se tu vyskytuje prase divoké, srnec obecný či muflon. Křivoklátsko je vyhlášeno jako významné ptačí území, nachází se tu na 120 druhů hnízdících ptáků a 40 druhů na tahu nebo při zimování, 110 druhů měkkýšů, 28 druhů vážek, 750 druhů motýlů, 53 druhů mravenců, 60 druhů savců, 8 druhů plazů, 12 druhů obojživelníků, 1500 druhů brouků a 30 druhů ryb. Nachází se tu 20 kriticky ohrožených, 37 silně ohrožených a 44 ohrožených druhů živočichů (AOPK ČR). Původní druhy vytěsňují druhy nepůvodní, zejména norek americký a proto je třeba eliminovat tyto nepůvodní a invazivní druhy živočichů (AOPK ČR, 2007-2016).

3.1.6 Flora

V nižších polohách převažují černýšové dubohabřiny, na severních stranách a ve vyšších polohách lipové bučiny, na suťových svazích či v roklích jsou to hadrové javořiny, v údolích olšiny a jaseniny. V historii se tu vyskytovaly porosty jedle. Ke Křivoklátsku také neodmyslitelně patří suťové pole s poroty tisů červeného. Na skalnatých vrcholcích se tyčí porosty dubu zimního, jeřábu břeku, jeřábu muku a také borovice lesní. Na jihozápadních stranách dominují hlohy, slivoně trnité, řešetláky počistivé či skalníky celokrajné.

Z teplomilných druhů zde roste např. třemdava bílá, kavyl Ivanův, koniklec luční český, chrpa chlumní, na skalách břechťan popínavý, tařice skalní, na severních stranách pýchavy vápnomilné či lomikámeny vždyživé, v suťových polích konopice úzkolistá a na úpatí těchto svahů měsíčnice vytrvalá. Na loukách podél potoků, které byly postupem času ovlivňovány lidskou činností a které se na Křivoklátsku ve větší míře zachovaly, nalezneme psárkové či kostřavové louky s mochnou bílou (AOPK ČR, 2010). Nachází se zde na 73 původních chráněných druhů rostlin. Proto je třeba zabránit nekontrolovatelnému šíření invazních druhů jako např. akát, škumpa, bolševník či křídlatka, především na cenných plochách, které ovlivňují původní vegetaci (AOPK ČR, 2007-2016)

3.1.7 Ochrana krajinného rázu CHKO Křivoklátsko

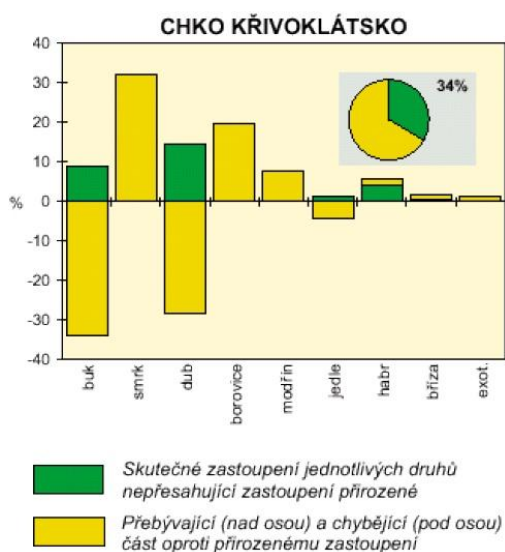
Území pohledově uzavřené bez výrazných dominant. K nejvíce ohroženým lokalitám patří bezlesé enklávy (příloha č. 11, č. 12). Možné narušení krajinného rázu hrozí i od nevhodně zvolených jednotlivých staveb v dálkových pohledech a nevhodnými proporcemi stavby vzhledem k sousední zástavbě. Cílem ochrany rázu krajiny je odstraňovat nevhodné zásahy do krajiny vzniklé v minulé době, pečovat o tradiční architekturu sídel, nepovolovat výstavbu golfových hřišť, stožárů vysokého napětí, silážních věží v zemědělských areálech či těžbu nerostných surovin. V lesním hospodářství omezit holé seče na zdaleka viditelných místech. Podporovat výsadbu a údržbu nelesní zeleně a prostupnost krajiny (AOPK ČR, 2007-2016).

Emanuel Hruška, architekt (1945): „*Náš věk ztratil měřítko krajinných souvislostí.*“ (Cílek, 2004)

3.1.8 Lesy

Křivoklátské lesy tvoří v pahorkatinách až nižších vrchovinách nejzachovalejší a druhově nejbohatší souvislý lesní porost v České republice. Tyto nejzachovalejší lesní porosty se nacházejí ve střední části Křivoklátska v polesí Kouřimec a Dřevíč (Ložek, 2003). Zastoupení jednotlivých druhů dřevin znázorňuje obr. č. 2.

V I. zóně se pěstují původní druhy dřevin, především listnáče a jedle. Lesy mají vysokou ekologickou stabilitu a jsou druhově a prostorově diferenciované. Některé lesy, zejména v Národních přírodních rezervacích a Přírodních památkách se nechávají samovolnému vývoji. Upřednostňuje se pěstování lesů hospodářským způsobem výběrným s přirozenou obnovou. V II. zóně jsou lesy z poloviny stanovištně původními, věkově a prostorově diferenciované. Těžba se provádí především sečí clonnou a násečnou. V III. zóně původní druhy zaujímají minimálně 25 – 30%, používá se obnova umělá i přirozená. Ve IV. zóně je krajina většinou bezlesá (AOPK ČR, 2007-2016).

Obrázek 2: Lesy v CHKO Křivoklátsko (Pelc, 2000)

3.1.9 Zemědělství

Na orné půdě se pěstují obiloviny, zejména pšenice a ječmen, z olejnin řepka olejka. Trvalé travní porosty zaujímají téměř čtvrtinový podíl zemědělské půdy (příloha č. 13). Stavy dobytka se snížily na pětinou hodnotu a tak trvalé travní porosty nejsou dosti využívané, což vede k degradaci takových ploch a zároveň se zde uplatňují náletové dřeviny.

Cílem ochrany přírody je co nejšetrnější obhospodařování zemědělských pozemků, trvalé travní porosty v I. a II. zóně obhospodařovat extenzivně, vyhnout se herbicidům, nehnojit průmyslovými hnojivy ani prasečí kejdou. Nepěstovat plodiny pro energetické využití. vést osvětovou kampaň zaměřenou na zemědělské subjekty a prosazovat cíle ochrany přírody a krajiny (AOPK ČR, 2007-2016).

Péči o krajinu popisuje Jan Svatopluk Procházka (1929) takto: *„Počneme zemědělcem, který má k přírodě nejbližší. Zemědělec může prospěti ochraně domoviny v mnohém směru, může vykonávat právě onu nejdůležitější drobnou práci. Již chrání-li staré stromy, popřeje-li místa keřům mezi poli, nemelioruje-li každou vlhkou louku, neosází-li každé zajímavé stanoviště suchomilných rostlin, koná ochrannou práci.“*

3.1.10 Zvěř

Přemnožená zvěř způsobuje škody na kvalitě lesních porostů. Problémy jsou sikou japonským a muflonem. K dlouhodobým problémům patří nízký stav drobné zvěře, jako jsou koroptve a zajáci. Navrhovaným opatřením je zrušení krmelců v maloplošných zvláště chráněných územích a razantní snížení počtu siky japonské a muflona (AOPK ČR, 2007-2016).

3.2 Rekreační aktivity

CHKO Křivoklátsko je oblast hodně využívaná k rekreaci. Soustředěná je především podél řeky Berounky a železniční tratě spojující Beroun s Rakovníkem, kde v minulém století vzniklo mnoho chat, kempů a objektů hromadné rekreace. K nejnavštěvovanějším místům patří hrad Křivoklát. K nejrozšířenějším aktivitám tohoto území patří pěší turistika a cykloturistika. Turisté se nejčastěji na svou túru vydávají z těchto míst: Křivoklát, Roztoky, Zbečno, Skryje, Nižbor a Žebrák (AOPK ČR, 2007-2016).

K negativním vlivům cestovního ruchu na jednotlivé složky životního prostředí patří zejména *komplexní narušování ekosystémů* (narušování biokoridorů, biocenter fragmentací krajiny, stanovišť živočichů, vegetačního a půdního krytu), *erozní činnost* způsobenou sešlapem, zvyšování rychlosti přirozené eroze, antropická a antropogenní eroze, *narušování populací* vlivem výskytu expanzních invazivních

druhů či změny skladby dřevin, „*Land use*“ (výstavba infrastruktury na nevhodných místech, problémy se znečištěním vody, ovzduší, půdy, hlukové a světelné znečištění, exhalace), *management*, tj. neukázněný pohyb turistů mimo cesty, výstavba nových cest, nepovolený paragliding, horolezectví, vodáctví, provozování motorových člunů, porušování návštěvních řádů, táboření, rybolovu, doprava na nezpevněných cestách pomocí čtyřkolek a motocyklů, nedostatečná stimulace soukromého sektoru k rozvoji environmentálně šetrného CR (Brodský, 2006).

Další problémy spočívají v neukázněnosti návštěvníků: Návštěvníci míst s vysokou návštěvností se chovají neohleduplně vůči přírodě, rozdělávají ohně, táboření, odhazují odpadky mimo místa určená, ničí přístřešky a informační tabule. Pohybují se mimo značené cesty v maloplošných zvláště chráněných územích. Problémy přinášejí také hromadné akce. Cykloturisté, jezdci na koních a čtyřkolkách pohybující se mimo stezky mohou způsobovat erozní rýhy. Místy dochází ke střetům pěších turistů s cykloturisty, příp. jezdci na koních.

Správa CHKO Křivoklátsko má v plánu údržbu stávajících pěších turistických tras, cyklostezek, hiposteze, naučných stezek včetně informačních tabulí pro návštěvníky. Jejich trasy vést tak, aby pokud možno vedla každá odděleně (AOPK ČR, 2007-2016).

3.2.1 Pěší turistika

Nejběžnější forma šetrné turistiky. Lze ji provozovat celoročně. Aby byla environmentálně co nejvíce šetrná, měla by být individuální, rozptýlená a alternativně zaměřená (Brodský, 2006). V ČR jedna

Obrázek 3:
Pěší turistické
značky

z nejpropracovanějších sítí značených turistických tras zpřístupňující nejzajímavější a nejkrásnější lokality (obr. č. 3). V atraktivním území jsou postaveny naučné stezky s různým zaměřením. (Galvasová, 2008). Značení provádí dobrovolníci KČT (Cír, Pernica, 1999). V zahraničí, např. V NP Saské Švýcarsko mají stejné pásové značky, navíc ještě: ► pro horskou stezku (často náročná stezka), ⊗ pro cestu, která je z důvodu ochrany přírody uzavřená, ► přístupová stezka ke skalám (NP Saschische Schweiz, 2011), Klub Slovenských turistů využívá stejné značení jako u nás, jen na turistické směrovky neuvádějí kilometry, ale časový údaj (Klub slovenských turistov, © 2011), v Polsku pásové

značení podobné našemu – směrová značka má jinou šipku, směrovky podobné, u hipo značení značí symbolikou koně (Staffa, Drozdzyński, 2007).

V CHKO Křivoklátsko je na 450 km značených tras, které procházejí cenným územím tak, aby nepoškozovaly zdejší dochované přírodní prostředí a poskytly návštěvníkům nevšední zážitky (příloha č. 3) (Tichá, 2004). Nachází se zde mnoho naučných stezek (např. Brdatka, Paraplíčko)

Naučné stezky

Turistická trasa probíhající zajímavými místy, chráněnými územími, zámeckými či městskými parky, lesy či lesoparky, městy nebo jejich okolím a má za cíl vzdělávat a přinášet informace o přírodovědných, vlastivědných, historických hodnotách lokality kudy prochází, osázena informačními panely popisující jevy a zajímavosti na daném místě, které je možné pozorovat či demonstrovat a zpravidla doplněné o obrázky. Nejčastější témata naučných stezek (NS): lesnické, hornické, geologické, vlastivědné, přírodně ochrannářské, městské, sportovní (Stezky.info, 2009). V ČR se v r. 2005 nacházelo okolo 400 NS v různém stavu od pečlivě udržovaných po méně či více zdevastované (Drábek, 2005).

Naučné trasy se značí pásovým nebo místním značením. Značka je tvořena zeleným šikmým pruhem a dvěma trojúhelníky. Oranžovou číslicí uprostřed značky se označuje místo zastavení. (Cír, Pernica, 1999). Údržba naučných stezek je finančně a časově náročná, stezky trpí nepřízní počasí, nedostatkem údržby a velkou mírou vandalismu.

Obrázek 4: Sv. Eustach (foto: Uher)

Nejvíce naučných stezek se nachází v centrální části CHKO, v bezprostředním okolí Křivoklátska čtyři. První, **NS Brdatka**, mezi Křivoklátem a Zbečnem (obr. č. 4, 5), procházející po červené turistické značce, přes PR Brdatka. Ze stezky pěkné výhledy do širokého okolí. Seznamuje návštěvníky s biotopy této oblasti. (Dobrá, Kašpárek, 2009a). Výskyt suťových lesů se skalními výchozy, svahy porostlé zakrslými doubravami. Převládá dub, habr, jeřáb břek a muk, bříza a výjimečně borovice. Na

skalních stepích roste typická květena jako tařice skalní, mochna skalní, kokořík vonný, bělozářka liliová a žijí zde stepní druhy pavouků. Z obojživelníků se tu daří mloku skvrnitému, z plazů ještěrce zelené, hladké i podplamaté. Křivoklátské lesy obývají vzácné druhy ptáků – výr velký, ledňáček říční a čáp černý. Hojně se tu vyskytuje černá zvěř, jeleni, srnci i nepůvodní druhy jako muflon či daněk. Spatřit můžeme i jezevce, vydru a problémového norka amerického. Na svahy náchylné k erozi byl vysázen akát, který se tak nekontrolovatelně šíří a potlačuje bylinné patro, kterému odolává jen kaprad' samec a kopytník. (Drábek, 2005).

Obrázek 5: NS Brdatka (foto: Uher)

Druhá NS **Paraplíčko**, jež vede od parkoviště nad hradem Křivoklát po žluté turistické značce k vyhlídce Paraplíčko a měří 1 km. Má čtyři zastavení: první u pomníku Karla Egona II. z Fürstenberka (obr. č. 6), s nádhernou vyhlídkou na hrad Křivoklát (obr. č. 8). Novogotický pomník s mramorovou bustou knížete Karla Egona II. má výšku 14 metrů. Druhé zastavení je zaměřené na faunu. Z ptáků tu můžeme kukačku obecnou, brhlíka lesního, drozda zpěvného, ze savců myšici křovinnou a plšika lískového. Třetí na floru. Z původních dřevin tu roste dub, buk,

Obrázek 8: Křivoklát (foto: Uher)

Obrázek 6: Pomník knížete Karla Egona II. (foto: Uher)

Obrázek 7: NS Paraplíčko (foto: Uher)

habr, lípa, jasan, líska, z vysazených borovice, modřín a akát. Čtvrté U Paraplíčka (obr. č. 7) s vyhlídkou na řeku

Berouнку a obec Roztoky (Drábek, 2005).

Třetí je **Školní NS Křivoklátsko** začínající poblíž budovy Základní školy. Informační tabule mají výchovnou funkci, dále je zde zmiňována geologie, květena a zvířena Křivoklátska. Školní naučná stezka má 25 zastavení na délce pouhých 800 metrů (Dobry, Kašparec, 2009a). Určena především pro děti základních škol jako tematická výuka, obsahuje obecnější informace, vede hlubokým údolím obráceným k severu podél potůčku. Převládá tu chladnější klima a tak se zde daří chladnomilnějším rostlinám. Na skalách rostou lišejníky, mechy a jiné rostliny milující tato stanoviště. Lesy tvoří především porosty dubohabrové, ve vyšších polohách bukové a na sutích lipové javořiny (Drábek, 2005).

Čtvrtou NS je **Vyhlídková stezka Křivoklát** začínající na konci školní NS Křivoklát vedoucí do 1,7 km vzdáleného Křivoklátu. Součástí stezky jsou dvě zastavení zaměřené na historii hradu a obce Křivoklát. (Drábek, 2005).

Nedaleko Roztok se nachází další **NS U Eremita** (obr. č. 9), (viz návrh nových pěších tras).

Na jižním okraji CHKO Křivoklátsko, kde začíná zemědělská oblast je neznáčená **NS Údolí ticha**, která začíná u Březové a prochází údolím Pařezového potoka a končí v lese asi 1,5 km pod Kublovem. Její délka je 2 km s deseti zastaveními. Již před r. 1930 si Údolí ticha oblíbili trampové, začali zde tábořit a zanedlouho se objevila první chata, v r.

Obrázek 9: NS U Eremita (foto: Uher)

1944 osada Estacado se čtyřmi chatami, dnes 40 chat. Chataři si podle svého přizpůsobují i okolí, často velice necitlivě vůči stromům a keřům. Stezka je rozdělena na dvě části - luční a lesní. Na nepůvodních loukách trvale obhospodařovaných převládají víceleté trávy. U potoka roste kakost či netýkavka nedůtklivá a v údolní nivě převládá olše. Zajímavý je i výskyt naší orchideje okrotice dlouholisté. Pařezový potok teče z části původním korytem, z části upraven příčnými hrázkami kvůli zpomalení rychlosti toku a zároveň snížení erozní činnosti vody. V tůňkách se zabydleli obojživelníci, ropucha obecná a skokan hnědý, čolek horský.

Narazíme i na užovku obojkovou, slepýše, skorce vodního, konipasa horského. V potoku žije rak kamenáč a pstruzi (Drábek, 2005).

Areál **Skanzenu pálení dřevěného uhlí Lhota** je pojat jako naučná stezka délky 150 metrů a 12 zastávkami, se nachází 2 km jihozápadním směrem od Lhoty u Bratronic, na které se návštěvníci pomocí tabulí seznámí s historií pálení dřevěného uhlí, podmínkami pro pálení milíře, milíř ležatý i stojatý, jeho rozebrání, chemické procesy, život uhlíře a ostatních řemesel spjatých s lesem, současnou a historickou stavbou lesa či stavbu dřeva a stromu. Uvidí různé typy nářadí a pomůcek potřebných k výrobě, typy milířů i ukázky současné technologie výroby. Turisté se tu mohou občerstvit, zakoupit suvenýry či dřevěné uhlí a brikety ke grilování. Skanzen najdeme nedaleko Lhoty u Bratronic. Otevřeno o víkendech od půli dubna do konce září v době od 10 do 17 hodin (Skanzen výroby dřevěného uhlí).

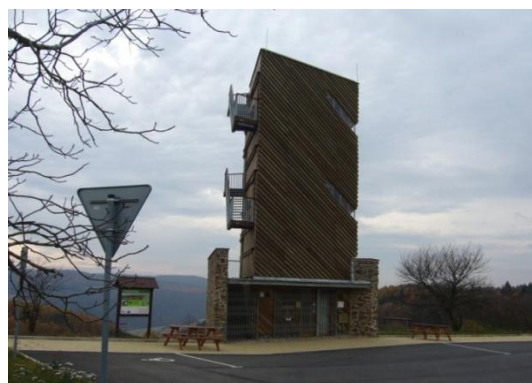
Na východní straně CHKO se nachází **NS Stradonice**, vedoucí z Nižboru na Keltské oppidum Stradonice, její délka činí 3 km s 6 zastávkami se zaměřením na keltskou kulturu a archeologii (Drábek, 2005), informační tabule o keltském oppidu, stavbách, životě a pracovních pomůckách a výrobců. Keltské oppidum je vyhlášené Národní kulturní památkou. Dnes jsou viditelné jen nevelké úseky rozbořených nebo rozpadlých hradeb s branami. Na nejvyšším místě bývala akropole. Rozloha Stradonického oppida činí 90 hektarů. Na vrcholu umístěn kříž, jenž symbolizuje nalezení keltského pokladu v r. 1877 (obr. č. 10). Nalezeny tu byly mince, zbytky keramiky, kovářské výrobky či psací rydla. Nádherný výhled do okolí (Nižbor).

Rozhledny

Na území CHKO Křivoklátsko se nenachází žádná kamenná rozhledna

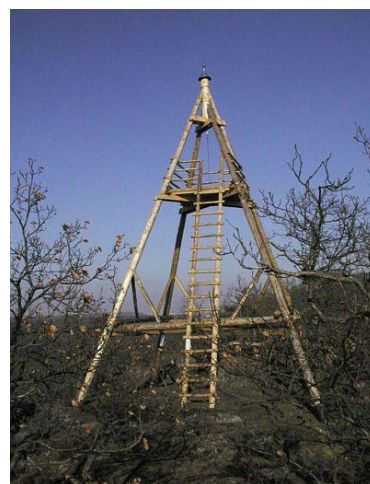
Obrázek 10: Keltské oppidum (foto: Uher)

Obrázek 11: Velká Buková (foto: Uher)

pamatující se 20. století. První nově postavená kamenná rozhledna **Velká Buková** se nachází nedaleko obce Velká Buková, 3 km západním směrem od obce Křivoklát (CzechTourism, © 2010), v nadmořské výšce 445 m n. m. Po zdolání 72 schodů nám poskytne výhled na křivoklátskou vrchovinu, Brdy a Krušné hory. Slavnostní otevření proběhlo 28. 9. 2009. 14,2 m vysoká rozhledna je otevřena od dubna do konce října, nechybí tu parkoviště, koňské úvaziště, prodej upomínkových předmětů s možností malého občerstvení ani WC (obr. č. 11). O stavbě rozhledny na Velké Bukové se uvažovalo již od 70. let. (Obec Velká Buková, © 2008) Její výstavba se spolufinancovala z fondů Evropské unie pro regionální rozvoj a Regionálního operačního programu Střední Čechy. Celkové náklady se vyšplhaly na 5 777 385 Kč, z toho dotace 5 344 082 Kč a obec Velká Buková se podílela částkou 433 303 Kč (Rakovnicko.cz, 2009).

Na vrcholu **Vysokého vrchu** (488 m n. m.) cca 2 km od Malých Kyšic se nachází volně přístupná dřevěná vyhlídka s dalekým výhledem (Kašparec, 2008) na Křivoklátskou a Rakovnickou pahorkatinu, Brdy a České Středohoří zbudovanou Spolkem obcí Mikroregionu Bratronicko (obr. č. 12). Na vyhlídce dřevěné rozhledny, postavené v roce 2007, vystoupáme po žebříku o 17 stupních. Původně na tomto místě stával triangulační bod, který se postupem času úplně rozpadl. Po té tu místní nadšenci postavili jednoduchou jehlanovou rozhlednu, která se objevila ve filmu „Báječná léta pod psa“, ale kvůli filmování byla snížena na cca 2,5 metru nad zem a následně zchátrala (Rozhledny ČR, 2011). Na Vysoký vrch nevede žádná turistická značka.

Obrázek 12: Vysoký vrch (Rozhledny ČR, 2011)

3.2.2 Cykloturistika

Velmi oblíbená rychle se rozvíjející sezónní forma environmentálně šetrného CR. Měla by být rozptýlená a individuální, ne masová.

Na území CHKO se nachází ucelená síť regionálních a dálkových cyklotras. Vyznačeno na 358 km (příloha č. 4) (Tichá, 2004).

Cyklistická NS Rakovník – Křivoklát začíná v Rakovníku a po 14 km a 14 zastaveních končí v Křivoklátě. První zmínka o Rakovníku pochází z roku 1252. V r. 1588 Rudolf II. povýšil Rakovník na královské město. Rakovnickému náměstí dominuje Pražská brána se zbytky městských hradeb a pozdně gotický chrám sv. Bartoloměje, Masarykovo muzeum, v parku Palackého pomník. Cyklostezka téměř po celé své délce lemuje železniční trať z r. 1876 a Rakovnický potok. Zaměřená je na geologii, historii okolních obcí, archeologii, floru a faunu. Potok dříve napájel mnoho bývalých mlýnů. Na loukách roste rdesno, pryskyřník, zvonky, kopretiny, na vlhkých stanovištích kohoutek luční, kakost či svízel (Drábek, 2005).

3.2.3 Vodácká turistika

Vodáky velice oblíbená řeka Berounka, po její trase vede **Vodácká naučná stezka Berounka** začínající na Zvíkovci a po 60 km a 13 zastávkách končí v Karlštejně. Její splutí zabere 2 až 3 dny, obtížnost lehká max. WW1. Stezka zaměřena na geologii, paleontologii, zoologii, hydrogeologii, floru a faunu. Můžeme na ní pozorovat rozdílnost oblastí dvou CHKO z hlediska geologického a historického. Křivoklátsko jako zalesněná krajina a lovecké území panovníků a Český kras jako trvale osídlené území (Drábek, 2005).

3.2.4 Jezdecká turistika

Forma moderního způsobu turistiky, projížďky na koních a putování krajinou (Stříbrná, 2008). Nachází se tu síť hiposteze (příloha č. 5).

3.2.5 Kulturně poznávací CR

Spočívá v návštěvách kulturně historických památek jako hradů (Křivoklát Točnick, Žebrák, Krakovec aj.), zámků (Lány, Nižbor, aj.), skanzenů a staveb lidové architektury (Hamousův statek), kulturních objektů jako muzeí, galerií, výstav a kulturních akcí jako divadla, festivalů či různých slavností (různé kulturní akce na Křivoklátě, Pamětní síň Oty Pavla, galerie ve Zbečně aj.)

Hrady

Nad městysem Křivoklát dominuje **hrad Křivoklát**, patří ke zdejší největší turistické atrakci. Původně

Obrázek 13: Křivoklát (foto: Uher)

přemyslovské hradiště, na počátku 12. století za vlády knížete Vladislava, přestavěno a nově opevněno, v polovině 13. stol. přestavěno na gotický kamenný hrad, později několikrát přestavován, nejvýznamněji na přelomu 15. a 16. stol. za vlády Jagellonců do pozdně gotického stylu. Hrad si oblíbil Karel IV. V 16. stol. sloužil jako státní vězení. Roku 1643 zasáhl hrad požár. Od r. 1685 v majetku Valdštejnů, později prodán Fürstenberkům. Další požár následoval r. 1826 a po té se provedla celá řada necitlivých stavebních zásahů. V r. 1929 koupen československým státem. Významné dominanty hradu tvoří válcová Velká věž vysoká 32 metrů, hranolová Prochoditá věž a trojkřídlý hradní palác včetně kaple. Uvnitř se nachází druhý největší gotický sál v České republice zaklenutý hvězdovou klenbou s původními freskami. Návštěvníky též zaujme pozdně gotická hradní kaple a bohatá fűrstenberská knihovna. Hrad Křivoklát patří mezi naše nejcennější gotické a pozdně gotické památky (obr. č. 13) (Dobry, Kašparec, 2009a).

Otevřen celoročně, konají se zde klasické prohlídky, večerní, kostýmové, tradiční akce, jarmarky, koncerty, festivaly, výstavy, národní i mezinárodní firemní setkání, svatby či přehlídky (CzechTourism, © 2010).

K další turistické atrakci v Křivoklátě patří **Muzeum motocyklů Křivoklát**, kde mohou návštěvníci zhlédnout kompletní řadu cestovních sériově vyráběných motocyklů značek Jawa a ČZ od r. 1929, respektive 1932 až do r. 1953, dále ukázky motocyklů pozdějších modelů, skútry ČZ, mopedy Stadion, motocykly Praga, Pionýr a další. Muzeum má otevřeno o víkendech od dubna do konce října od 10,00 do 17,00 hodin (obr č. 14) (Muzeum motocyklů Křivoklát).

Obrázek 14: Muzeum motocyklů Křivoklát

Návštěvníci mohou v Křivoklátě zavítat hned do tří informačních středisek. Jedno Informační středisko je **Správy CHKO Křivoklátsko**, což je zařízením Agentury ochrany přírody a krajiny ČR - Správy CHKO Křivoklátsko a Obecního úřadu Křivoklát. Vzniklé v r. 1995 ve spolupráci s Obecně prospěšnou společností Křivoklátsko, nabízející své služby především školám, obcím a široké i odborné veřejnosti prostřednictvím výchovně vzdělávacích programů, přednášek, kurzů a exkurzí, má k dispozici dva sály o kapacitě 30 a 16 osob a disponuje 16 lůžky

k možnému ubytování. IVS Budy se nachází na náměstí Svatopluka Čecha 82 v Křivoklátě (Is-Křivoklát, © 2006).

Druhé **Informační a vzdělávací středisko Lesů ČR**, kde najdeme velice zajímavou stálou expozici „Les kolem nás“. Koncipovanou tak, aby zaujala všechny věkové skupiny, od dětí až po prarodiče. Expozice má navodit pocit, že jsme v lese. Narazíme na zvířecí stopy v hrabance pokrývající podlahu či uslyšíme protékat potůček. Prostory lemují fotografie různých typů lesa, mapy s vyznačenými chráněnými územími a s rozčleněním křivoklátských lesů, geologické mapy, půdní profil a vodní prostředí. Dozvíme se i o historii loveckých hradů. Nechybí ani interaktivní prvky, kde mohou návštěvníci poznávat stromy či skládat puzzle. Svě místo tu mají brouci a motýli, dary lesa či noční koutek se zvukovými ukázkami. Informační a vzdělávací středisko otevřeno celoročně, od dubna do září denně, sídlí v budově Lesní správy Křivoklát (Lesy ČR). Třetí se nachází na nádvoří hradu Křivoklát.

Nejmajestátnější a dodnes nejzachovalejší souhradí v Čechách se nachází na jižním okraji CHKO Křivoklátsko.

Točník založený Václavem IV. r. 1398. Hlavní důvodem výstavby bylo to, že vyhořel nedaleký hrad Žebrák, který již nebyl dostatečně reprezentativním královským sídlem. Architektonicky vyspělá stavba bez obranné věže umocňovala význam římského císaře a českého krále. Po odebrání císařského titulu Václavu IV. se výstavba

Obrázek 15: Točník (foto: Uher)

nedokončila podle původních plánů a po jeho smrti se dával do zástavy šlechtickým rodům. Další přestavbu provedli Vartemberkové. Hrad byl obyvatelný do konce 17. stol., ale již ztratil svůj význam. Od konce 19. stol. v rukou Colloredo-Mansfeldů. V r. 1923 Josef Colloredo-Mansfeld daroval Točník Klubu českých turistů. Od r. 1953 majetkem státu. V devadesátých letech se nechal zastřešit hradní palác a hradní příkop se uzpůsobil k chovu medvědů. Hrad Točník je nejpůsobivější a nejrozsáhlejší hradní zřícenina (Dobry, Kašparec, 2009b). (obr. č. 15). Točník je veřejnosti

přístupný. Na hradě je otevřená expozice věnující se hradní architektuře, na modelech názorně ukazuje hrad Točnick jako novou tvář architektury z doby Václava IV. (Točnick Žebrák, © 2010).

Žebrák, hrad bergfritového typu na úzkém křemencovém hřebeni, postavený v druhé polovině 13. stol. rodem Buziců obr. č. 16). Dominantu utváří okrouhlá útočná věž. Za vlády Václava IV. byl přetvořen na královskou rezidenci, v čele vznikl nový palác a došlo k rozsáhlým přestavbám v předhradí. R. 1532 vyhořel a po té ho majitelé, Krajířové z Krajků, pobořili, aby měli dostatek stavebního materiálu na úpravy Točnicku. Od té doby jej nikdo neobýval (Dobry, Kašparec, 2009b). Ještě sto let po výstavbě horního hradu Točnick si Žebrák uchoval svou přednost jako hlava panství. Hrad Žebrák je veřejnosti přístupný. Uvnitř se nalézá expozice velkolepé královské přestavby z konce 14. století. Přístupná je i žebrácká věž, ze které se Vám naskytne jedinečný výhled na hrad Točnick (Točnick Žebrák, © 2010).

Obrázek 16: Žebrák (foto: Uher)

K další historické památce Křivoklátska bezesporu patří i zřícenina hradu **Krakovec** nacházející se 17 km vzdušnou čarou západně od Křivokláta. Hrad nechal postavit v r. 1381 křivoklátský purkrabí Jíra z Roztoku. Od r. 1410 byl v majetku Jindřicha Lefla z Lažan. Jindřich Lefl poskytl útočiště Janu Husovi a umožnil mu tak kazatelskou činnost. Po té, v r. 1437, se stal Krakovec majetkem pánů z Kolovrat, v r. 1548 následovali Lobkoviczové, kteří na hradě provedli renesanční úpravy. Během třicetileté války zpustl. Až na konci 17. stol. opraven a následně pojmenován Červený hrádek (asi podle barvy střechy či omítky). Roku 1783 vyhořel a měnil se ve zříceninu, následně opravován až v r. 1914 a 1924, kdy byl Krakovec v majetku Klubu československých turistů. Od r. 1952 ve správě státu (obr. č. 17). Hrad plnil spíše obytnou funkci a tak

Obrázek 17: Krakovec (Krakovec, 2007)

nebyl moc dobře opevněn. Ve středu je dvoupatrový válec, na severní straně zbytky věže. Jeho součástí byla kaple Panny Marie a sv. Kateřiny. Má zajímavé řešení kleneb a tím pádem patří mezi nejhodnotnější gotické stavby ve střední Evropě (Dobry, Kašparec, 2009a). Návštěvníci se na Hrad Krakovec s unikátním ručně tesaným mostem dostanou od 1.3. do 30.4. a od 1.10. do 31.10. o sobotách, nedělích a svátcích od 10,00 do 12,00 a od 13,00 do 16,00 hodin, od 1.5. do 31.5. a od 1.9. do 30.9. o sobotách, nedělích a svátcích od 10,00 do 12,00 a od 13,00 do 17,00 hodin, od 1.6. do 31.8. denně mimo pondělí od 9,00 do 12,00 a od 13,00 do 17,00 hodin (Hrad Krakovec, © 2007).

Zámky

Na území CHKO Křivoklátsko se nachází mnoho zajímavých zámků, z nichž většina je bohužel veřejnosti nepřístupná.

Jde např. o **Zámek Lány**, původně zemanská tvrz přestavěna, majitelem obce Lány, Rudolfem II., na renesanční lovecký zámeček, v polovině 17. století zbarokizován. Následně jej koupili Valdštejnové a provedli rozsáhlou rekonstrukci a přistavěli jedno patro. Po Valdštejnech, od 18. stol. až do r. 1921, měli lánský zámek v majetku

Obrázek 18: Lány (Muzeum T. G. M., 2009)

Fürstenberkové. V letech 1745 - 1752 zřídila kněžna Marie Anna rokokovou kapli spojenou v prvním patře se zámkem. Během vlády knížete Karla Egona II. z Fürstenberku, v letech 1821 – 1825, se přistavělo ještě jedno patro. Za knížete Maxe Egona II., v r. 1903, se vybuodovalo třetí patro v mansardové střeše a věžovitá vstupní část na jižní straně zámku (obr. č. 18).

Od roku 1921 je zámek ve vlastnictví státu a stal se letním sídlem prezidentů. Poslední úpravou prošel zámek v r. 1921 – 1924 architektem Josipem Plečnikem. Lánský zámek si velmi oblíbil Tomáš Garrigue Masaryk, který tu pracoval i odpočíval. Po abdikaci odstěhoval do Lán a je pochován na lánském hřbitově. Po té se prezidentské sídlo využívalo jen zřídka. Pravidelně jej využíval až prezident Václav Havel a jeho nástupce Václav Klaus. Barokní zámek, oficiální sídlo

prezidentů České republiky, je pro veřejnost nepřístupný. Zámecký park je přístupný vždy ve středu a čtvrtky od 14,00 do 18,00 hodin, v sobotu, neděli a o státních svátcích od 10,00 do 18,00 hodin v období od soboty před velikonoce do 2. listopadu a při výročí narození a úmrtí prvního prezidenta republiky T. G. Masaryka, tj. 7. března a 14. září od 10,00 do 18,00 hodin (Muzeum T. G. M., © 2009).

V jižním okolí Lán se nachází **Lánská obora**, kterou nechal zřídit hrabě Valdštejn v r. 1713. Oplotil všechny revíry v severní oblasti Křivoklátského panství. V té době byla největší oborou v zemi, sloužící k chovu lovné zvěře. Roku 1821 se rozhodli rozdělit oboru na dvě menší a to na Lánskou oboru pro vysokou zvěř a Řevničovskou oboru pro černou zvěř. Dřevěný plot vzal brzy za své a tak se stavěla kamenná zeď z opuky, stavba trvala 10 let, s výškou 2 metry a délkou 27 km. V oboře se chovalo 500 až 600 kusů vysoké zvěře s plánem odstřelit ročně 30 až 40 jelenů a 30 až 40 starých laní.

V Lánské oboře se nachází pozůstatky koněspřežné dráhy z Dejvic do Lán, nepatrné zbytky hradu Jivno, jež postavil Václav I. (Muzeum T. G. M., © 2009), Červená mýtina s Dohodovým dubem, kde T. G. Masaryk projednával s jugoslávským králem Alexandrem Malou dohodu, hradiště Šance (Podhorský, 2001), Na rozcestí cest na Klíčavu a Červenou mýti býval tzv. Masarykův kámen, na počest prezidentu Masarykovi, jelikož touto cestou rád jezdil na koni a později kočárem. Její současná rozloha činí 2144 ha. Spravuje ji Kancelář prezidenta republiky prostřednictvím LS Lány (Dobry, Kašparec, 2009a).

K Lánské oboře je zpřístupněná Naučná stezka s ukázkovou částí obory s vyhlídkou, odkud je možné pozorovat zvěř v jejím přirozeném prostředí a doplněna zajímavými informačními tabulemi zaměřenými na lesní faunu a floru. Vyhlídka je otevřena od května do konce září ve středu a čtvrtky od 15,00 do 20,00 hodin, v sobotu od 14,00 do 20,00 hodin, neděle a svátky od 10,00 do 20,00 hodin (Muzeum T. G. M., © 2009).

K dalším nepřístupným zámčkům patří

Obrázek 19: Dřevíč (Braunstein, 2005)

lovecký barokní zámek **Dřevíč**, umístěný v hlubokých lesích nad údolím národní přírodní rezervace Vůznice, 4 km severně od obce Nižbor. Z počátku 18. stol. jej nechal postavit majitel křivoklátského panství Josef Vilém z Fürstenberka. Budova má jednoduchou blankytně modrou fasádu a mansardovou střechu (obr. č. 19). V průčelí visí pamětní deska připomínající pobyt spoluzakladatele tělocvičné jednoty Sokol, Jindřicha Fügnera. Nedaleko zámku stojí kaple svatého Huberta z r. 1899 (Dobry, Kašparec, 2009a). V r. 1929 zámek koupil stát a udělal z něj sídlo lesní správy. V současnosti je zámek opět v majetku knížete Karla Schwarzenberga (Castles.cz, © 2010).

Dále klasicistní **Leontýnský zámek** z r. 1822, dříve nazývaný Obora, se nachází 8 km jižně od Křivokláta. V letech 1865 – 1866 přestavěn a rozšířen knížetem Maxem Fürstenberkem pro svoji manželku kněžnu Leontýnu z Khevenhüllera.

Obrázek 20: Leontýnský zámek (foto: Uher)

Koncem 19. stol. dostal zámek novogotickou podobu, jež zůstala do současnosti, obklopen anglickým parkem s kaplí sv. Václava (obr. č. 20). V zámku sídlí ústav sociální péče a je pro veřejnost nepřístupný (Dobry, Kašparec, 2009a).

Zámek v městyse **Slabce**, které se nachází 15 km jižně od Rakovníku a slouží jako kanceláře obecního úřadu. V r. 1540 - 1542 tu byla postavena tvrz, následně ji v r. 1712 přestavěli na zámek, v dnešní podobě od r. 1847. Zámek má o dvě patra a hranolovou věž v průčelí a obklopuje ho zámecký park s rozlohou cca 13 hektarů, jímž prochází 50. rovnoběžka s pamětní deskou. Dále se v parku nachází barokní kolonáda se sochami světců. Park a kolonáda jsou pro návštěvníky volně přístupné (Dobry, Kašparec, 2009a).

Obrázek 21: Zbiroh (Zbiroh)

Zámek Zbiroh je dobře dostupný po dálnici D5. Románsko-gotický hrad byl postaven asi ve 13. stol. jako sídlo Chřena ze Zbiroha, pak se stal majetkem

šlechtického rodu Drslaviců (obr. č. 21). V r. 1277 hrad násilně převzal Přemysl Otakar II., po jeho smrti patří Děpoltu, po něm v r. 1327 Zajícům z Valdeka. Následně Zbiroh kupuje syn Jana Lucemburského, Karel IV., po té ho věnují Petrovi z Rožmberka, kteří tu vládli do r. 1431. Později patřil Zikmundu Lucemburskému, od r. 1440 v majetku Kolowratů, pak Šternberků, Lobkoviců. Po téměř sto letech v rukou Rudolfa II., který ho v 17. stol. přestavěl na honosný renesanční zámek. Za třicetileté války byl vypálen a vypleněn. Zázemí v něm našli úřady a vězení. Zámek koupil Bethel Hanry baron von Strousberk a měl megalomanský podnikatelský záměr vytvořit ze zámeckého areálu nejmodernější a největší středisko železářského průmyslu v Čechách včetně novorenesanční přestavby. Zkrachoval a plány vzaly za své. Věřitelé zámek zdevastovali. V r. 1879 koupili zplundrovaný zámek Colloredo-Mansfeldové. R. 1943 si zámek stojící na buližnickové skále vyhlídla vojska SS a vybudovala zde svůj štáb. Československá armáda odtud sledovala radiolokátor Tamara. V r. 1997 opustila zámek armáda a r. 2004 převedla na město Zbiroh. Městský úřad Zbiroh se rozhodl zámek prodat společnosti Gastro Žofín s. r. o., která jej r. 2005 otevřela veřejnosti. Otevřen je celoročně od 10,00 do 18,00 hodin. V zámku je hotel a zámecká krčma, pořádají se tu různé společenské a firemní akce, koncerty, konference či svatby (Zbiroh).

3.2.6 Rekreace u vody, sportovní rybaření

Trávení volného času podél řeky Berounky (koupání, rybaření, vodáctví).

3.2.7 Zážitková turistika

Nový trend moderního cestování, spojena s vyhledáváním nevšedních, vzrušujících i nebezpečných zážitků jako vyhledávání sociálních a kulturních kontaktů, poměřování své síly s přírodou. (Stříbrná, 2008).

Na Křivoklátsku se občas konají exkurze, např. 21. 5. 2011 do NPR Kohoutov v rámci Evropského dne parků (Is-Křivoklát, © 2006). Noční prohlídky hradů Křivoklát a Točnick v dobových kostýmech, kulturní festivaly, divadelní představení, které přinesou návštěvníkům netradiční zážitky.

K oblíbené zážitkové turistice patří návštěva **Křivoklátské koštovny**, jež sídlí na dolním hradním nádvoří hradu Křivoklát. Jejím hlavním cílem je nabídnout návštěvníkům kvalitní regionální produkty v nádherném prostředí. K hlavní nabídce koštovny patří Křivoklátské pivo, jež vyrábí pan Matuška ve svém řemeslném

pivovaru v Broumech, dále hradní medovinu manželů Slanařových z Lužné u Rakovníka, Křivoklátské zemské víno z Vinařství Zapletal z Velkých Bílovic a mnoho dalších rukodělných výrobků z Křivoklátska a jeho okolí (Křivoklátská o. p. s., © 2010).

Tradice výroby **Křivoklátského piva** sahá až do r. 1517, kdy král Ludvík Jagellonský povolil vařit pivo na šlechtických usedlostech a tohoto práva se dostalo i Křivoklátsku. Poddaní z okolních vesnic tu vařili pivo ječné a pivo bílé. Na konci 16. stol., r. 1597 zachvátil zdejší pivovar rozsáhlý požár a třicetiletá válka zkázu dokonala, a proto se r. 1652 nechal postavit nový pivovar. Chmel pěstovali v podhradí. V 18. a 19. stol., kdy pivovar patřil šlechtickému rodu Fürstenberků, došlo k jeho rozšíření. Následně byly problémy s nedostatkem vody, jelikož stávající pramen hradní studny nestačil, proto byl vybudován nový samospádný vodovod ze dvora Požáry. Hrad i pivovar až do r. 1929 v majetku rodu Fürstenberků, po té československého státu, který vařil 11° Křivoklátského kastelána pod Státním hradem Křivoklát až do 1. 10. 1951.

Nyní je vypracován projekt na obnovení provozu hradního pivovaru (původně se nacházel na dolním hradním nádvoří) v předhradí v budově tzv. sklepů pivovaru, která v minulosti sloužila jako zázemí původního pivovaru.

V současné době se **Křivoklátské pivo** vaří v Broumech v řemeslném pivovaru pana Martina Matouška, 13 km od Křivoklátska. Vaří tradiční pivo nefiltrované a nepasterované, kvasnicové. Sortiment celoroční: světlé speciální *Karel Egon II.* (alkohol 5,3% obj.), tmavé speciální *Magister Kelly* (alkohol 5,5% obj.), speciální světlé pšeničné (alkohol 5,3% obj.), k sezónním patří: speciální polotmavé pšeničné tzv. *Weizenbock* (alkohol 6,3% obj.), speciální polotmavé *Svatomatějské* (alkohol 5,9% obj.), *Svatomartinské polotmavé* (alkohol 6,3% obj.) a *Vánoční polotmavé* (alkohol 8,0% obj.) (Křivoklátská o. p. s., © 2010).

Luženskou medovinu vyrábí pan Vladimír Slanař v Lužné u Rakovníka. Kvalitní tradiční medovina, vyrobená z medu, ochucena jen kořením, kvašená a bez chemických látek. Sortiment: med (smíšený, slunečnicový, slunečnicový pastavaný, lipový, akátový, medovicový, lesní smíšený) a medovina (Hradní, Chmelová, Rytířská, Velikonoční, Vánoční, Medové víno). Chut' se liší podle použitého koření.

Není určena k archivaci. Získané ocenění medoviny: v roce 2007 „Výrobek Rakovnicka 2007“, v roce 2010 „Medovina roku 2010“ (Slanař, © 2011).

Dále Křivoklátská koštovna poskytuje informace návštěvníkům, k dispozici jsou informační letáčky, brožury a mapy. V červenci a srpnu mají otevřeno denně kromě pondělí od 10,00 do 17,00 hodin, jindy jen při významných akcích jako je Zahájení turistické sezony, Velikonoce na hradě Křivoklátě, Vzorkový festival pivovarnictví, Křivoklátské panování, Křivoklání a Advent na Křivoklátě (Křivoklátská o. p. s., © 2010).

Na **Hamousově statku** se pořádají řemeslnické jarmarky s ukázkami zadělávání a pečení chleba, ukázky lidových řemesel v době Adventu.

Hamousův statek stojí naproti kostelu sv. Martina ve Zbečně, nejstarší veřejnosti přístupná památka lidové architektury ve Středočeském kraji (obr. č. 22).

Dříve se tu nacházelo více takových stavení, ale žádné další se nedochovalo.

Na svou dobu byl tento roubený statek poměrně velký a symbolizuje tehdejší výstavbu bohatších usedlostí.

Dentrochronologickým průzkumem bylo zjištěno, že stáří Hamousova statku je úctyhodné. Nadsklepní dubová

Obrázek 22: Hamousův statek (foto: Uher)

konstrukce, která tvoří základ spodní komory je datována k r. 1577 – 1583, jedlové komory z let 1579 – 1756, velká světnice z jedle z let 1746 – 1747. K nejmladším prvkům patří krov, který je provedený především z jedlového dřeva a pamatuje roky 1791 – 1792. V 18. stol. statek opravovali a rozšířili. Původní chlév nahradil výměnek s kuchyňkou, v síni vyrostla zděná černá pec s pecí na chléb a za obytnou místností světnice. Chvíli byla na Hamousově statku zájezdní krčma a na čas rychta, jinak usedlost sloužila k hospodářským účelům. Trvale obydlena byla až do r. 1992 a po té ji majitel prodal Památkovému ústavu, následně ve správě Státních hradů Křivoklátska, od r. 1995 zpřístupněn veřejnosti. Dnes objekt spravuje Národní památkový ústav. Otevřen od května do konce září o víkendech, od června do konce srpna denně mimo pondělí a o adventu (Hamousův statek).

Dále se tu provozuje *horolezectví* na skalách u Zbirohu, Světoviny či na Dehetnické skále. *Paragliding* i *vyhlídkové lety* z letišť Rakovník, Velká dobrá či Bubovic.

3.3 Regionální produkty v CHKO Křivoklátsko a jeho okolí

V posledních letech se zvyšuje poptávka po regionálních produktech. Na území CHKO Křivoklátsko kromě Křivoklátského piva vznikají ještě **Matějovy vonné františky**, jež vyrábí pan Pavel Matějka pan v Roztokách u Křivoklátska, které jsou vyráběné ručně, z lipového dřeva a přírodních surovin. Františky patří k tradicím Vánočních svátků a mají i uklidňující účinky. V roce 2008 získaly ocenění „Výrobek Rakovnicka 2008“ V Křivoklátsku má pan František Slavík **tradiční výrobu dřevorezby** dřevěných forem na máslo, sýry, perník či vánoční cukroví, kterou také předvádí (Rakovnicko.info, © 2007).

V Rakovníku se vaří **Rakovnické pivo Bakalář**, jehož historie sahá až do r. 1454. Pivo vyráběno klasickou českou technologií s použitím žateckého chmelu, českého sladu a vlastní vody z hlubinných vrtů. Produkty: nealko světlé, světlé výčepní 10° (alk. 3,6% obj.), polotmavé výčepní 11° (alk. 4,5% obj.), tmavý ležák 12° (alk. 4,8% obj.), světlý ležák 12° (alk. 5,0% obj.), jubilejní speciál 17° (alk. 7,0% obj.) (Bakalář, © 2010).

K dalším rakovnickým produktům patří **Pavlíkovské staročeské perníčky**, staročeské a nádherně zdobené perníčky Aleny Endyšové vyráběné podle tradičního staročeského receptu, již přes dvacet let, vždy na Velikonoce a Vánoce či jiné slavnostní příležitosti jako např. svatby, jarmarky a poutě a **Švarcovy vánoční keramické ozdoby**, vyrábějící pan Švarc, jež se zabývá výrobou drobné keramiky s ručně malovanými dekory od r. 1994. Převažuje výroba vánočních ozdob, figurek a zvonků, které ručně maluje paní Švarcová (Rakovnicko.info, © 2007).

Ke Křivoklátsku neodmyslitelně patří i **Královský pivovar Krušovice**. Historie pivovaru v Krušovicích sahá do r. 1581. Pivo se zde vaří bez přerušování 430 let. Krušovice jsou jediná tradiční česká pivní značka, která byla ve vlastnictví české královské koruny, u které se výroba zachovala až do současnosti. Na výrobu se používají nejkvalitnější suroviny – žatecký aromatizovaný chmel, výběrové ječmeny a křivoklátská voda. Produkty: nealkoholické pivo Fríí, Krušovická Desítka 10,2% (obsah alk. 4,2%), Krušovice Černé (obsah alk. 3,8%), Krušovice Mušketýr (obsah

alk. 4,5%), Krušovice Ležák (obsah alk. 4,7%), Krušovice Malvaz (obsah alk. 5,6%) (Heineken ČR, © 2010).

Za zmínku stojí i produkty z Rakovnícka, jako je **Poddžbánské pivo**, které vzniká v Poddžbánské pivovaru v obci Mutějovice, vaří zde pivo klasickým dvourmutovým způsobem, hlavní kvašení probíhá v kádích na spilce a dokvašováním v ležáckých tancích. Pivo bez přídavků enzymů a jiných náhražek, nefiltrované a nepasterované. Nabízejí: pivo světlé kvasnicové 10% a 12%, černé kvasnicové 12%, světlé vánoční 17% a speciální polotmavé 13°. Součástí pivovaru je restaurace s tradiční českou kuchyní či možnost ubytování (Poddžbánský pivovar, © 2011). Dále se v Mutějovicích provozuje **hrnčírna manželů Jiřího a Daniely Duchkových**, kteří vyrábějí dekorativní, užitkovou, experimentální keramiku i repliky historické keramiky, keramiku pálenou dřevem. Jejich sortiment: čajové misky, čajové nádoby a dózy, čajové konvice, sake lahvičky, vázy, hrnky, aroma lampy, svícny, krmítka, cukřenky, korbely, džbány (Duchek).

V Přílepech u Rakovníka sídlí **řezbář Libor Daenemark** specializující se na zpodobnění lidských postav formou velkých soch i loutek. Každoročně v létě pořádá ve své obci v Přílepech u Rakovníka mezinárodní řezbářské symposium (Daenemark, © 2010).

Zemědělská farma Václava a Miluše Zelenkových ve Velké Chmelištné se věnuje chovu ovcí a z ovčího mléka vyrábí vynikající ovčí sýry. Zároveň v Petrovicích provozují zájezdní hostinec, kde lze ochutnat některou ze specialit z ovčího masa. Jejich produkty: ovčí sýr typu mozzarella, ovčí brynza, brynzová pomazánka, jehněčí a skopové maso, ovčí mléko, syrovátka, vlna a surové kůže (Zelenka, Zelenková).

4. Zhodnocení cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko

Území CHKO Křivoklátsko má díky své poloze umístěné ve středních Čechách s dobrou dopravní dostupností po dálnici, silnicích i železniční trati, geograficky členitému terénu Křivoklátské vrchoviny s hlubokými zaříznutými údolími řeky Berounky, zachovalou krajinou s rozsáhlými lesními porosty z velké části s přirozenou druhovou skladbou pokrývající až 64 % CHKO má obrovský potenciál k rozvoji cestovního ruchu, který by byl škoda nerozvíjet, neboť přímo souvisí

s ekonomickou prosperitou dané oblasti, jednotlivých obcí, drobných živnostníků, občanů a přináší nové pracovní pozice.

Území bez velkých průmyslových areálů, menší areály v Nižboru, Roztokách a Žebráku. V Rakovníku, mimo CHKO, výroba stavebních hmot, strojírenství, potravinářský a chemický průmysl (ÚP VÚC Rakovnicko).

V CHKO Křivoklátsko se nachází nadprůměrná síť značených pěších turistických tras o celkové délce 450 km, jež zpřístupňují zajímavé lokality, kam by se jen tak každý návštěvník nevypravil. Značené turistické trasy usměřují pohyb v přírodě a tím nepoškozují lokality a místa, kde orgány ochrany přírody nechtějí turisty pouštět. Jde zejména o maloplošná zvláště chráněná území jako národní přírodní rezervace a národní přírodní památky, kde ohroží při zvýšeném počtu návštěvníků reálné riziko poškození daného místa, vegetačního pokryvu, žijících živočichů, zejména v době páření, rození a následné péče o mláďata.

Cykloturistika na území CHKO Křivoklátsko je velmi rozvinutá, dochází k neustálému rozvoji (ÚP VÚC Rakovnicko), k r. 2004 vyznačeno 358 km. Přesto, že je tady cykloturistika velmi rozvinutá, tak cykloturisté nenachází dostatek souvisejících služeb s cykloturistikou – servis, půjčovna jízdních kol a příslušenství (tab. č. 1).

Tabulka 1: Sportovní služby

Cyklo Vaněček	Roztoky	Půjčovna, prodej a servis jízdních kol
Hotel Hřebečnický	Hřebečnický	Půjčovna kol, jízdy na pramicích
Velocentrum Schauff	Roztoky	prodej a servis jízdních kol
Zotavovna VS ČR Šlovice	Šlovice	půjčování kol pro ubytované
Půjčovna lodí KK Rakovník	Roztoky	půjčovna lodí, raftů, vodáckých potřeb, doprava
Jízdní kola Šafránková Petra	Rakovník, Husovo náměstí	prodej a servis jízdních kol
Kolotechna Šafránková Petra	Rakovník, Kuštova 840	servis jízdních kol
Jízdní kola Rezek - Rezková	Rakovník, Martinovského 182	prodej a servis jízdních kol
Půjčovna lodí ASK	Roztoky	půjčovna lodí, raftů, vodáckých potřeb, doprava
Ramala	Rakovník, Komenského	prodej a servis jízdních kol
Sport U brány	Rakovník, Husovo náměstí 81	prodej sportovních potřeb, skiservis

Sportovní areály:

Sportovní areál Sýkorák Sýkořice - tenisové kurty, plážový volejbal, volejbal,
Sportovní areál U Kolečka Křivoklát - tenisové kurty, volejbalové kurty, travnaté
plochy, ubytování, stravování

Nejvýznamnější víceúčelová hřiště a sportoviště pro veřejnost:

ZŠ Rakovník, Martinovského – sportovní hala, ZŠ Rakovník, Husovo náměstí –
sportovní hala, ZŠ Rakovník, Okružní – sportovní haly, Masarykova obchodní
akademie Rakovník – sportovní hala, ZŠ Křivoklát, Křivoklát 157 – víceúčelové
hřiště

Hipoturistika:

Turistická jízdárna Pustověty,
U Nezabudického dvora, Nezabudice,
Jízdárna Slabce,
Jezdecká stáj Polcar, Rakovník

Komerční lov zvěře:

Lesní správa Lány, příspěvková organizace Kanceláře prezidenta republiky
Lesy České republiky, s. p. Hradec Králové, Lesní správa Křivoklát

Industriální památky a díla

Sklepy pivovaru u hradu Křivoklát
Tři kamenné koule u Emilovny
Mydlárna bratří Tomanů v Roztokách
Permon Roztoky
Silniční ocelový most přes Berouнку ve Skryjích
Regulační hráze na Slabeckém potoce
Přehrada Klíčava u Zbečna
Pivovar Rakovník

Muzea a galerie

Památník Joachima Barrande ve Skryjích

Pamětní síň Jaroslava Fraňka v Nezabudicích
Pamětní síň Oty Pavla V Luhu pod Branovem
Galerie Zbečno
Muzeum T. G. M., Vysoká brána, Pražská brána, Galerie Samson v Rakovníku
Rabasova galerie v Rakovníku
Muzeum T. G. M. v Lánech
Pamětní síň Alice Masarykové a Českého červeného kříže v Lánech

Kulturní instituce

Děti Křivoklátska – aktivity dětí a mládeže
Křivoklátská hudba – hudební soubor, dobová hudba
Společnost pro hrad Týřov – historická skupina
Spolek na ochranu hradu Jinčova

Kulturní akce

Tři králové – koncerty, sbírky na Křivoklátě
Smrtná neděle – slavnost na Křivoklátě
Velikonoce na Křivoklátě – jarmark, koncerty, mše
Evropský den parků na Křivoklátsku – ekologický festival na Křivoklátě
Krakování – setkání kovářů na Krakovci
Keltování na Skřivani - koncerty
Léto na Křivoklátě – kulturní festival
Léto na Kolečku – kulturní a sportovní festival na Křivoklátě
Pouť na Krakovec – koncerty, divadla na Krakovci
Šafářův dvoreček – život na statku, řemesla ve Zbečně
Krakovecké tačky – závody na kolečkách v Krakovci
Křivořezání – řezbářské sympozium na Křivoklátě
Dobře utajená country – country festival ve Slabcích
Křivoklátské panování – setkání hejtmana a starostů na Křivoklátě
Křivoklání – klání rytířů, řemesla, trhy na Křivoklátě
Advent na Křivoklátě – mše, koncerty, jarmark
A mnoho dalších akcí v průběhu celého roku v Rakovníku.

Z výčtu muzeí a galerií, kulturních akcí je zřejmé, že na území CHKO Křivoklátsko, mají velkou nabídku kulturních příležitostí. Dle mého názoru se bohužel o konání těchto akcí dozvědí jen lidé z nejbližšího okolí, což je škoda, protože o tyto akce by měli zájem i lidé ze vzdálenějšího okolí. Tyto kulturní akce by se měli více propagovat např. na internetu, v tisku či v televizním a rozhlasovém vysílání.

Tábořiště na Berounce:

Veřejné tábořiště U Nejdeckých, Vodácké tábořiště Ahoj, Kemp PIMES, Veřejné tábořiště Višňová, Kemp Višňová II, Chatová osada Hájek, Vodácké tábořiště U Přívozu, Vodácké tábořiště Pod jezem, Veřejné tábořiště Na Aljašce, Vodácké tábořiště Mezi mosty, Riviera Camp, Tábořiště Míšův ranč, Tábořiště Račice

Ubytovací kapacity a stravovací kapacity

Ubytovací kapacity a stravovací kapacity jsou na nedostatečné úrovni. Sehnat ubytování v letní sezóně či během konání akcí na hradě Křivoklátě je téměř nemožné, což odrazuje spoustu potenciálních návštěvníků.

Oblast Křivoklátska má 54 ubytovacích zařízení. V Mikroregionu Křivoklát (zahrnuje obce: Branov, Karlova Ves, Křivoklát, Městečko, Nezabudice, Nový Dům, Pustověty, Račice, Roztoky, Sýkořice, Velká Buková, Zbečno) nalezneme 44 ubytovacích kapacit. Stravovací zařízení jsou rovněž na špatné úrovni v poskytování kvalitních služeb, zejména ohledně pestrosti nabídky a kvality jídla. Některá stravovací zařízení jsou mimo hlavní sezónu uzavřena např. restaurace u parkoviště u hradu Křivoklát.

K hlavním problémům Křivoklátska patří sezónnost, region je turisticky atraktivní jen od jara do podzimu, především v době letních prázdnin. Díky geografické poloze a zdejšímu klimatu není tento region vhodný pro zimní sporty, neboť úhrn sněhových srážek je malý. Tím, že Křivoklátsko žije hlavně v létě, tak tu chybí dostatečná nabídka služeb mimo sezónu, v turistických centrech jako je Křivoklát chybí bankomat (bankovním institucím se nevyplatí z důvodů nízkého využití mimo sezónu), nedostatek obchodů, což je dáno jednak nízkou kupní silou místních občanů, nízkým počtem trvalých obyvatel.

Z průzkumu prováděným MAS Rakovnicko v r. 2006, odpovídali respondenti, co by se mělo zlepšit:

26% služby a zařízení pro děti, rodiny a seniory,

24% služby a zařízení pro sport a volný čas,

14% přístupnost a stav památek,

14% gastronomie a ubytování,

6% stav turistických tras,

6% služby a zařízení pro zábavu,

4% dopravní vybavenost,

3% turistické produkty,

2% informační centra a jejich služby,

1% nadstandardní služby.

Z průzkumu vyplývá, že nejvíce jsou návštěvníci nespokojeni se službami. To potvrzuje i ředitelka informačního a vzdělávacího střediska Budy v Křivoklátě. Poukazuje též na neudržované turistické trasy, na informační středisko na hradě, kde prý nevědí moc informací ohledně turistických cest, na nedostatečné ubytování při různých akcích na Křivoklátě, špatným stavem ubytovacích a stravovacích zařízení.

K dalším brzdám rozvoje cestovního ruchu patří občané a některé obce, kteří nemají zájem na jeho rozvoji.

4.1 Návrhy rozvoje cestovního ruchu

K rozvoji cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko navrhuji rozšíření zážitkové turistiky formou průvodcovských služeb, obdobných jako mají v zahraničí v národních parcích. Profesionálně a pravidelně proškolení průvodci by pořádali exkurze po malých skupinkách do velmi cenných a zajímavých lokalit, jako jsou národní přírodní rezervace Týřov, Vůznice, Velká Pleš či Kohoutov, do přírodních rezervací i přírodních památek. Exkurze by byly zaměřeny na různá témata jako dendrologie, botanika, geologie, faunu, historii, kulturu s ohledem na zájmy návštěvníků, počasí, roční období, den či noc. Zájemci by si rezervovali termín, který vypsaly průvodci, nejlépe přes internet či telefon. Tyto služby by zároveň měly být

poskytovány i na objednání a individuální požadavky zájemce (samozřejmě za vyšší cenu).

Pro milovníky cyklistiky bych nechal vybudovat singletrekovou trasu v lesích na okraji CHKO Křivoklátsko. Trasu by navrhli profesionálové, kteří již mají bohaté zkušenosti ze zahraničí. Tento projekt je třeba posuzovat individuálně s důkladným prozkoumáním lokality a zvolit vhodný způsob výstavby s ohledem na půdní podmínky a stávající cestní síť. Singletrek se navrhuje tak, aby byl v souladu s přírodou a zároveň uspokojil cyklisty. Na trase se jezdí jednosměrně, cesta se klikatí mezi stromy, místy zpevněna kamením a nechybí ani mostky přes potůčky. Za tímto projektem by do CHKO Křivoklátska přijíždělo mnoho cyklistů z dalekého okolí i ze zahraničí, z čehož by prosperovalo mnoho firem poskytujících služby jako stravování, ubytování, cyklopůjčovny a cykloservisy.

Jelikož je Křivoklátsko vysoce atraktivním územím pro pěší turisty, myslím si, že stojí za to zhustit síť novými pěšími turistickými trasami a tak přivést návštěvníky do nových zajímavých zákoutí. Viz návrh nových pěších tras v CHKO Křivoklátsko.

Alternativou ke značeným cestám by mohla být tzv. GPS turistika. Pomocí GPS navigace, kde nahrajeme zvolenou trasu a můžeme se pohybovat neznámým terénem bez tištěných map a bez terénního značení. Vhodné trasy by byly ke stažení na internetu.

4.2 SWOT analýza

Návštěvnická atraktivita a cestovní ruch

Silné stránky (Strengths)

- Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko, Biosférická rezervace UNESCO, Ptačí oblast Křivoklátsko, Křivoklátská pahorkatina, krajina s vysokou estetickou hodnotou, vysoká lesnatost – 62 %, nadprůměrná kvalita ovzduší.
- Výhodná geografická poloha vůči hlavnímu městu.
- Blízkost bývalých okresních měst (Rakovník, Beroun, Kladno).
- Blízkost dálniční sítě (Praha – Plzeň – Rozvadov, Praha – Nové Strašecí).
- Hrad Křivoklát – jeden z nejznámějších a nejnavštěvovanějších hradů.

- Vysoký počet kulturních a historických památek (zámek Lány, Krakovec, Nižbor (obr. č. 23).
- Vynikající podmínky pro pěší turistiku, cykloturistiku a hipoturistiku v atraktivní krajině, hustá síť značených tras, velký počet naučných stezek, vodácká turistika na Berounce.
- Významné osobnosti spjaté s tímto krajem, např. Ota Pavel či francouzský badatel Joachim Barrande a další.
- Regionální produkty (Křivoklátské pivo, Luženská medovina, keramika).
- Činnost mikroregionů, svazků obcí a obecně prospěšných společností (např. Svazek měst a obcí Rakovnicko, Křivoklátská o. p. s., Mikroregion Hudlicko a další).

Obrázek 23: Nižbor (foto: Uher)

Slabé stránky (Weaknesses)

- Převažují krátkodobé pobyty z blízké vzdálenosti – bez přespání.
- Nedostatečná nabídka produktů a produktových balíčků pro návštěvníky.
- Region jen s letní sezónou – nedostatečná nabídka mimo hlavní sezonu, nepříznivé klimatické podmínky pro zimní rekreaci.
- Nedostatek sportovních areálů, atrakcí pro děti, celoročních atrakcí.
- Nižší ubytovací kapacity, méně kvalitní, nerovnoměrně rozložené (převládají rekreační střediska, kempy a tábořiště, chatové osady s nižším standardem).
- Podprůměrná síť pohostinství.
- Špatná a nejednotná, nesystémová a nekoordinovaná propagace nabídky cestovního ruchu na území CHKO Křivoklátsko.
- Nedostatečné služby pro cyklisty, zejména cykloservisy, úschovny kol.
- Chybějící turistické a dopravní značení přírodních zajímavostí a památkově chráněných objektů jako turistických cílů.
- Nízký ekonomický tlak na rozvoj služeb v cestovním ruchu.
- Velká hustota individuálních rekreačních zařízení – chatové osady bez potřebné infrastruktury.

Příležitosti (Opportunities)

- Prodloužit sezónnost, využít oblast k aktivnímu trávení volného času, poznávání CHKO, pěší a cykloturistika, hipoturistika, vodáctví, rybaření, tenisové kurty. Pořádání tradičních a atraktivních akcí pro veřejnost během celého roku.
- Růst zájmu o pobyty na venkově ve zdravém životním prostředí.
- Růst pěší turistiky, cykloturistiky, venkovské turistiky, hipoturistiky, zážitkové turistiky, vodácké turistiky.
- Růst zájmu o rekreaci a trávení volného času v České republice. Zvyšující se zájem o přirozené turistické destinace.
- Růst poptávky po kvalitnějších službách v cestovním ruchu.
- Vybudování jednotného informačního systému, kde budou všechny informace pro návštěvníky CHKO Křivoklátsko, s popisem CHKO, kam na výlety a zajímavosti včetně všech probíhajících akcí.
- Druhé bydlení (využití venkovských stavení a zemědělských usedlostí).
- Najít vhodné využití nevyužitých a opuštěných areálů pro CR.

Hrozby (Threats)

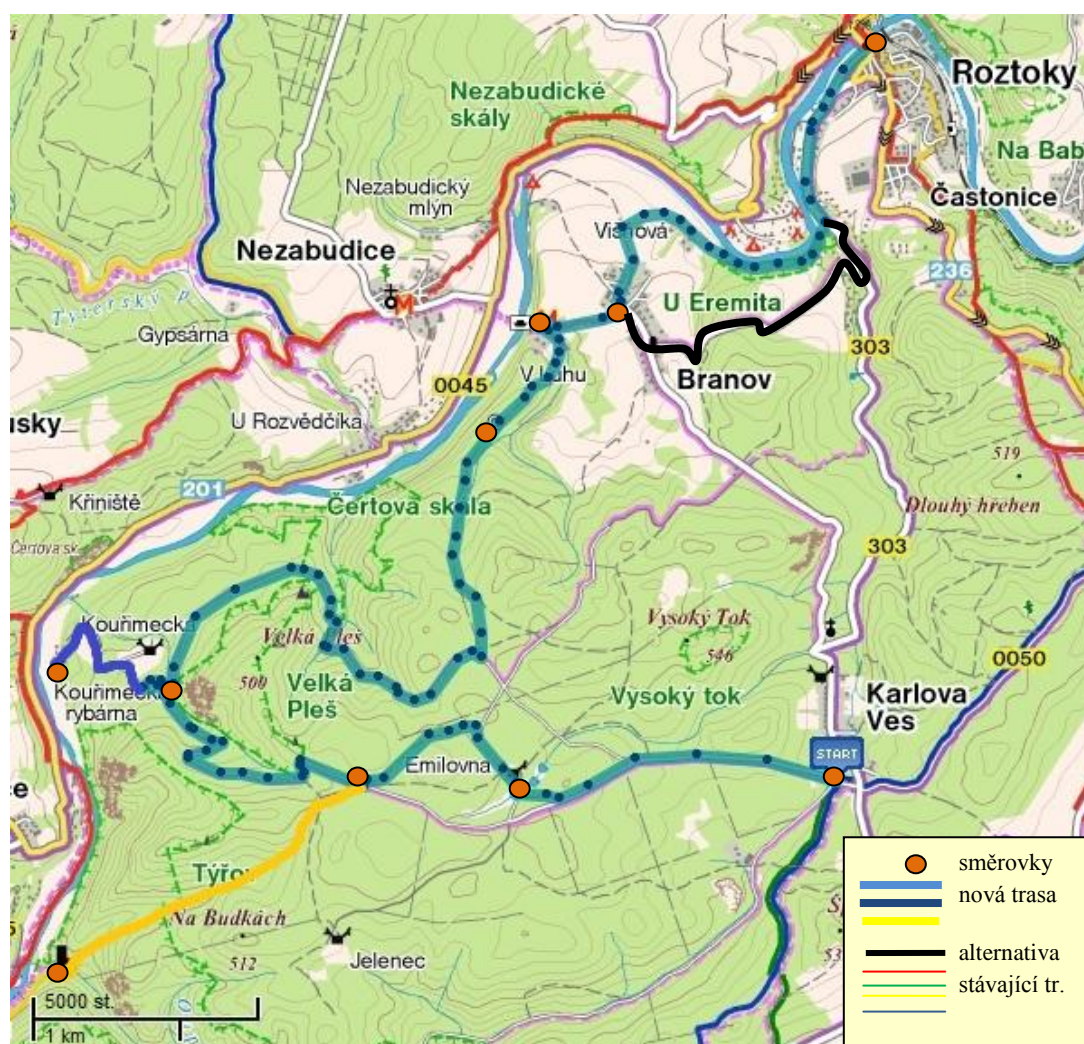
- Slabá podpora v rozvoji cestovního ruchu, zejména ve venkovských oblastech, podcenění přípravy odborníků v cestovním ruchu.
- Chátrání, příp. znehodnocení památkových a krajinných prvků nevhodnými a necitlivými zásahy, ztráta autenticity území.
- Nepodřízení se současným trendům, např. v ubytování, ve službách či infrastruktuře.
- Nedostatečné čerpání finančních prostředků z fondů EU.
- Nezáměr některých obcí na rozvoji cestovního ruchu.
- Nerovnoměrnost využívání turisticky atraktivních míst, konkurence jiných regionů.
- Nedostatek financí na propagaci území.
- Zadluženost obcí, malé příjmy obcí, málo provedených investičních akcí do oblasti CR.

Zpracováno z: Dvořák, 2007; Dvořák, Hartl, 2005; Dvořák, Hartl, 2006; Holub, Hylíšová, 2008; Vavrečka, 2008; Dvořák, Přibíková, 2006.

4.3 Návrh nových pěších tras v CHKO Křivoklátsko

4.3.1 Trasa č. 1

Karlova Ves – hájovna Emilovna – rozcestí ke zřícenině Týřov – rozcestí u Kouřimecké rybníky – NPR Velká Pleš – Propadený zámek - V Luhu (Pamětní síň Oty Pavla) – Branov – PR U Eremita (Naučná stezka U Eremita) – Roztoky

Obrázek 24: Trasa č. 1 Karlova Ves - Roztoky

Tato pěší trasa začíná v obci Karlova Ves a vede po lesní účelové komunikaci (obr. č. 25), po 2 km, na rozcestí dvou lesních komunikací, po levé straně vidíme tři kamenné koule a smrk se svatým obrázkem. Než dojdeme k hájovně Emilovně spatříme kámen s tabulkou oznamující den vyhlášení Lesnického parku Křivoklátsko a dub zimní vysazený při této příležitosti (obr. č. 28). Na loukách uprostřed

Obrázek 25: Cesta k Emilovně (foto: Uher)

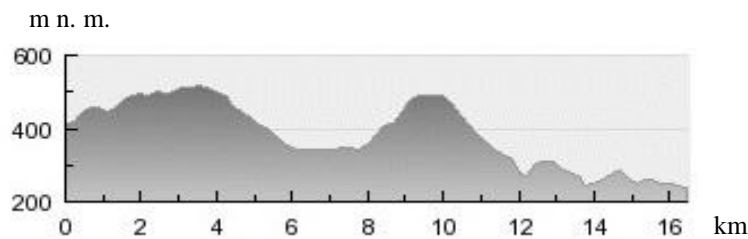
Obrázek 26: Hájovna Emilovna (foto: Uher)

hlubokých lesů se nachází hájovna Emilovna a další tři objekty (obr. č. 26). 1,5 km od Emilovny navrhuji odbočku ke zřícenině hradu Týřov vedoucí po lesní cestě do stejnojmenné národní přírodní rezervace. Jinak půjdeme dále po lesní silničce, která se postupně svažuje do údolí až ke Kouřimecké hájovně (obr. č. 39), kde je možnost jít cca 1100 metrů blíže k řece Berounce k památkově chráněné budově Kouřimecké rybárny, kdysi bývalého přívozu. Od nedaleké Kouřimecké hájovny půjdeme stále po lesní silničce, kde po chvilce projdeme cca 100 metrů Národní přírodní rezervací Velká Pleš a po cca 1,5 km se vydáme vlevo dolů lesní cestou k Luhu pod Branovem. Cestou mineme obranné valy Propadeného zámku. V Luhu pod Branovem, v těsné blízkosti přívozu na řece Berounce je Pamětní síň Oty Pavla. Vystoupáme po asfaltové silničce do prudkého svahu a za necelý kilometr se octneme v Branově. Z Branova půjdeme po polní cestě k naučné stezce U Eremita, pěšina vede v příkrém suťovém svahu Přírodní rezervace U Eremita, s významnými porosty tisů. Pěšina je za špatného počasí, po deštích, při sněhové pokrývce či ledu jen velmi obtížně schůdná (v nepříznivém počasí doporučují toto místo obejít - jít do centra Branova a po silnici vlevo směr Roztoky, viz obr. výše). Od konce naučné stezky je to do centra Roztok něco málo přes jeden kilometr po silnici.

Tabulka 2: Kilometráž trasy č. 1

kilometráž	
0,0 km	Karlova Ves
2,3 km	hájovna Emilovna
3,8 km	rozcestí u Emilovny ke zřícenině Týřov
6,1 km	Rozcestí u Kouřimecké rybárny
11,5 km	Propadený zámek
12,4 km	V Luhu (Muzeum Oty Pavla)
13,0 km	Branov
16,5 km (alternativa 17 km)	Roztoky

Nastoupáno cca: 493 m (zpět 663 m)

Obrázek 27: Výškový profil trasy č. 1

Karlova Ves

Karlova Ves je typická kolonizační vesnice založená r. 1828 knížetem Karlem Egonem II. pro lesní pracovníky, kteří zde těžili dříví pro železnou huť v Roztokách. Také se tu pálilo dřevěné uhlí v klasických milířích. V současnosti se v obci nachází obchod, restaurace a v katastru obce památník básníka Antonína Macka (Karlova Ves, © 2011).

Emilovna

Lovecká chata Emilovna se nachází asi 2 km západním směrem od Karlovy Vsi. V 19. století ji nechal postavit princ Emil z Fürstenberka. Na rozcestí nedaleko Emilovny leží tři kamenné koule (obr. č. 28, 29) (Karlova Ves, © 2011). Objekty jsou v majetku Lesů České republiky, které nabízejí možnost ubytování. V květnu r. 2010 byl u chaty Emilovna (obr. č. 31) vysazen Památný strom Lesnického parku Křivoklátsko (obr. č. 30), dub zimní (Lesu Zdar 5/2010).

Obrázek 28: Kamenné koule (foto: Uher)

Obrázek 29: U tří koulí (foto: Uher)

Obrázek 30: Kámen k založení Les. parku (foto: Uher) Obrázek 31: Emilovna (foto: Uher)

Odbočka k zřícenině Týřov

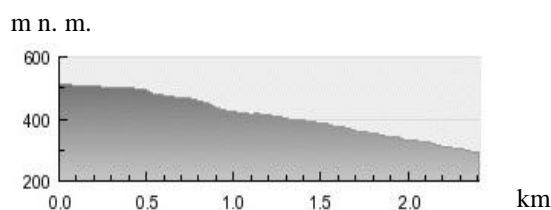
Od rozcestí u Emilovny se vydáme po lesní komunikaci (obr. č. 34) mírně se svažující podél potoka, procházející Národní přírodní rezervací Týřov a za necelých 2,5 km dorazíme ke zřícenině gotického hradu Týřov, který je v současné době přístupný pouze po žluté pěší turistické značce ze Skryjí.

Obrázek 32: Odbočka k Týřovu

Tabulka 3: Kilometráž odb k Týřovu

kilometráž	
0,0 km	rozcestí u Emilovny
2,4 km	zříc. Týřov
Nastoupáno cca:	10 m (zpět 222 m)

Obrázek 33: Výškový profil odbočka k Týřovu

Zřícenina Týřov

V Národní přírodní rezervaci Týřov, ležící na pravém břehu Berounky mezi obcí Skryje a Kouřimeckou rybárnou, se nachází zřícenina gotického královského hradu Týřov z 1. poloviny 13. století, postaveného za husitských válek jako jeden z opěrných bodů katolické strany. Hrad postavil král Václav I. podle francouzských kastelů s mohutným opevněním s devíti věžemi. Roku 1315 - 1316 byl na hradě

Týřov vězněn Jindřich z Lipé. Od r. 1574 pustý. Dochovány jsou zbytky obytné a válcové věže (obr. č. 35) (Dobrá, Kašparec, 2009a).

Obrázek 35: Týřov (mapy.cz, 2010)

Obrázek 34: Odbočka ke zřícenině Týřov (foto: Uher)

Odbočka ke Kouřimecké rybárně

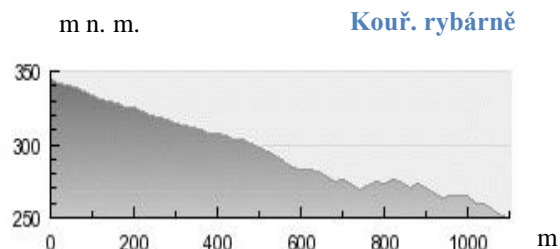
Od rozcestí nedaleko Kouřimecké hájovny se vydáme 1,1 km z kopce po lesní silničce, až dorazíme ke Kouřimecké rybárně, budovy chráněné Národním památkovým úřadem. Spatříme krásnou scenérii údolí řeky Berounky, louky a lesy se skalnatými výchozy.

Obrázek 36: Odbočka ke Kouř. rybárně

Tabulka 4: Kilometráž odb. ke Kouř. rybárně

kilometráž	
0,0 km	rozcestí ke Kouřimecké rybárně
1,1 km	Kouřimecká rybárna
Nastoupáno cca:	10 m (zpět 102 m)

Obrázek 37: Výškový profil odb. ke Kouř. rybárně

Kouřimecká rybárna

Převoznická usedlost s trojdílným roubeným domem a zděnými hospodářskými budovami postavena v první třetině 20. století (obr. č. 38). Národní kulturní památka. Nachází se 3 km od Luhu pod Branovem proti proudu řeky Berounky. Kouřimecká rybárna se objevila ve filmu režiséra Karla Kachyni, Zlatí úhoři. Skutečný děj se

odehrával V Luhu a jeho okolí. Dodnes zde nalezneme zbytky prámového přívozu. Povolení k jeho provozování z 31. 10. 1942 od Zemského úřadu klade podmínky:

Obrázek 38: Kouřimecká rybárna (PřF JČU)

1. *Převoz nesmí býti prováděn za odchodu ledů, husté mlhy, úplné tmy a husté sněhové vánice.*
2. *Přívaz dvou nebo více vozidel současně jakožto skupiny lidí s vozidlem současně není povolen.*
3. *Cena převozu je 5 korun.*
4. *Největší zatížení je 14,6 t.*
5. *Jakékoli poškození převozního zařízení úmyslné nebo nedbalostí jest trestné.*
(Pamětní síň Oty Pavla)

Poblíž usedlosti se tyčí památný dub Oty Pavla s obvodem kmene 664 cm a výškou 10 metrů (Dobry, Kašparec, 2009a).

Obrázek 39: Cesta ke Kouřimecké hájovně (foto: Uher)

Národní přírodní rezervace Velká Pleš

NPR Velká Pleš se nachází asi 4 km od Karlovy Vsi v kouřimeckém polesí, její nadmořská výška se pohybuje mezi 244 – 500 m n. m. s rozlohou 95,66 ha. Vyskytují se zde přirozená lesní, lesostepní a stepní společenstva včetně bylinného podrostu. Roste tu na 340 taxonů rostlin, včetně čtyř chráněných (tis, kapradinka skalní, bělozářka liliová, hvězdnice zlatovlásek). Lesní vegetaci dominují

dubobukové, bukové stupně a zakrslé doubravy, které přecházejí do lesostepi. Hospodaří se podrobným způsobem, zakrslé doubravy jsou obnovovány přirozeným způsobem. Mladé porosty jsou ohrožovány přemnoženou zvěří. Listnáče jako dub, ale i jasan, habr, javor, buk trápí virové onemocnění, tzv. tracheomykóza. Pestrou druhovou biodiverzitu přináší klimatické jevy jako vrcholový a říční fenomén, vlivem expozice, klimatu, horninového podloží i historickým způsobem zdejšího hospodaření. Z živočichů obývá rezervaci např. výr velký, datel černý, včelojed lesní, z bezobratlých např. reliktní pavouk *Echemus angustifrons* (Němec, 1996).

Propadený zámek (též Zpropadený, Propadlý)

Lokalita se nachází nad Beroučkou pod vrchem Štulec, asi 5 km západním směrem od Branova. Patrné jsou rozsáhlé obranné valy. Historické zmínky nejsou známy. Někteří historikové si myslí, že tu stála středověká tvrz, jež sloužila k ochraně obchodní cesty, jiní si myslí, že zde byla hláska střežící cestu mezi hradem Křivoklátem a Týřovem, jelikož v okolí hradu Křivokláta jich několik bylo, další uvažují o obchodní stanici. Místo je opředeno několika pověstmi. Nejznámější je o chudém dřevorubci, který tu uviděl mnicha, jak vchází do skály, nabral odvalu a šel za ním a tam uviděl poklad, kde zaslechl, že si může vzít tolik, kolik unese. Rázem se stal bohatým. Řekl to lakomému sousedovi, ten popadl všechny pytle, co našel a vydal se tam, naplnil je a než stačil z jeskyně všechny pytle vyndat, černý pes jako strážce pokladu ho zadával, země se zachvěla a jeskyně se propadla do hlubin. Od té doby nikdo poklad nespasil. Další pověst praví, že poklad pochází od loupežníků, kteří řádili v okolí, panovník je nechal pobít a zámek rozvalit, ale žádný poklad nenalezen, jen hlubokou studnu plnou lidských kostí (Rakovnicko.cz, 2009).

V Luhu

Na břehu řeky se nachází slavný přívoz a chalupa převozníka Jana Proška z díla Oty Pavla, Smrt krásných srnců. V chalupě umístěna Pamětní síň Oty Pavla.

Pamětní síň Oty Pavla

Pamětní síň se nachází v Luhu pod Branovem v domě převozníka Proška, který navštěvoval Ota Pavel, (vlastním jménem Otto Popper) s otcem (Dobry, Kašparec, 2009a). V r. 1986 se provedla kompletní rekonstrukce objektu branovského přívozu a

realizace pamětní síně, které se ujala parta místních nadšenců (obr. č. 40). Budova dostala nové stropy, střechu, okna, podlahu a fasádu. První etapa rekonstrukce byla hotova v červnu r. 1988 k 15. výročí spisovateli smrti. V druhé etapě se zaměřili na interiér budoucí pamětní síně. Návštěvníci se zde seznámí se životem Oty Pavla a jeho rodinou, jeho spisovatelskou činností či fotografiemi z natáčení. Otevřeno je od dubna do října o víkendech, v červenci a srpnu denně.

Obrázek 40: Pamětní síň Oty Pavla, cesta k přívozu (foto: Uher)

Ota Pavel se narodil 2. července 1930 v Praze otci židovského původu, v době války bydlí v Buštěhradě, po válce opět v Praze, kde pracuje jako sportovní redaktor v českém rozhlasu. Po vojně dělá spisovatele, píše sportovní týdeník Stadion, později redaktorem časopisu Československý voják. Od r. 1964 onemocněl maniodepresivní psychózou a léčí se na psychiatrické léčebně v Ústřední vojenské nemocnici v Praze. 31. března 1973 opět se záchvatem převezen do Bohnické léčebny a ještě toho dne umírá na selhání srdce. K jeho slavným dílům patří: Dukla mezi mrakodrapy, Plná bedna šampaňského, Smrt krásných srnců, Jak jsem potkal ryby a další.

Oblíbený je také turistický pochod Krajem Oty Pavla, konající se vždy třetí sobotu v červnu. V r. 2010 se pochodu účastnilo 840 turistů, což je nejvíce v jeho sedmadvacetileté historii (Pamětní síň Oty Pavla).

Branov

Malebná vesnička s první písemnou zmínkou z roku 1551, dnes na jejím území žije 204 obyvatel (Branov). Zachovalo se zde několik roubených stavení. Nejcennější je celoroubená chalupa č. p. 2 s bedněnou lomenicí. Obec proslulá sbíjením a vázáním vorů. V obci je pamětní deska věnovaná spisovateli Otu Pavlovi (Dobry, Kašparec, 2009a).

Přírodní rezervace U Eremita

Přírodní rezervace u Eremita se rozprostírá na severním svahu na pravém břehu Berounky mezi Branovem a Roztoky v nadmořské výšce 240 – 330 m. PR byla vyhlášena roku 1984 s rozlohou 7,8 ha. Rezervací prochází stejnojmenná naučná stezka. Pro tuto přírodní rezervaci jsou typické hojné porosty tisů na suťovém svahu a tufové prameniště. Lesní vegetaci utvářejí suťové habrové doubravy a javořiny, lipové javořiny s tisem. Lesy jsou ponechány přirozenému vývoji a tak je přirozená obnova ohrožována okusem zvěří. Vyskytuje se tu přes 200 cévnatých rostlin, včetně čtyř zvláště chráněných (tařice skalní, měsíčnice vytrvalá, chrpa chlumní, tis), na skalním výchozu xerothermní vegetace, na pěnovci společenstva mechorostů. Z živočichů výr velký, strakapoud prostřední, skorec vodní, včelojed lesní, užovka podplamatá či mlok skvrnitý (Němec, 1996).

Naučná stezka U Eremita

Naučná stezka určená výhradně pro pěší je dlouhá 1 km se třemi zastaveními se zaměřením na dendrologii, lesnictví, botaniku a geologii. Vede Přírodní rezervací U Eremita vyhlášenou v roce 1984 o rozloze 7,8 ha (obr. č. 41, 42). Vyskytuje se tu velké množství chráněných

Obrázek 42: NS U Eremita (Jedlička, Embertová, 2008)

rostlin a živočichů. Jedno z nejvýznamnějších nalezišť vzácného tisu červeného

Obrázek 41: NS U Eremita (foto: Uher)

v naší republice, čítající téměř tisíc jedinců. Tis je pomalu rostoucí dřevina dosahující výšky až 15 metrů s tvrdým dřevem a výraznými červenými plody. Rezervace se rozprostírá na severním strmém svahu nad řekou Berouňkou. Jedná se o území dříve využívané jako pastvina, v zalesněné části byl v 19. století vysazen smrk a borovice.

Přirozenou cestou se vrátily jedle, lípy, buky, jilmy, habry, jasany a javory. Cestou narazíme na pramen, ze kterého se sráží křehký sladkovodní vápenec zvaný pěnovec

odkrytý erozní rýhou. Na vápenci jsou vrstvy obarvené humusem. V území, kde nejsou vápence, je výskyt pěnovců výjimečný. V blízkosti se nalézají proterozoické spility, které obsahují vápník a ten zde umožňuje růst i vápnomilným rostlinám. Tok Berounky podemílal svah, horniny a suť sklouzávaly dolů. Tento jev můžeme pozorovat na kmenech stromů, které budí dojem zpočátku šikmého růstu (Drábek, 2005).

Roztoky

První zmínka pochází kolem roku 1370, jako osamělý dvorec purkrabího a lovčího Jíry z Roztok. Jakmile r. 1824 vybudovala knížata z Fürstenberka železnou huť, obec se začala rozvíjet. Na počátku 20. století následovala textilní továrna, po druhé světové válce strojírenský závod. Do katastrálního

Obrázek 44: Berounka u Roztok (foto: Uher)

území Roztok u Křivoklátu patří i osada Karlov a Leontýnský zámek. Roztoky

patří vyhledávaným rekreačním místům, jsou zde vodácká tábořiště, rekreační areály, trasy pro pěší a cyklotrasy (obr. č. 43, 44) (Obec Roztoky u Křivoklátu, © 2008). Na východním cípu katastrálního území se rozprostírá přírodní rezervace Červený kříž s výskytem doubrav s příměsí buku, jeřábu břeku, lípy a bylinou mochnou bílou má rozlohu 12,56 ha. Západně od PR Červený kříž stojí tři památné duby letní s obvody

Obrázek 43: Pohled na Roztoky z vyhlídky Paraplíčko (foto: Uher)

kmenů 494, 315 a 390 cm s výškou 20, 20, 25 m, další 1 km jihozápadním směrem (Dobry, Kašparec, 2009a).

4.3.2 Trasa č. 2

Nižbor - údolím NPR Vůznice, podél potoka Vůznice – rozcestí ke zřícenině Jenčov – červ. značka u Chyňavské myslivny

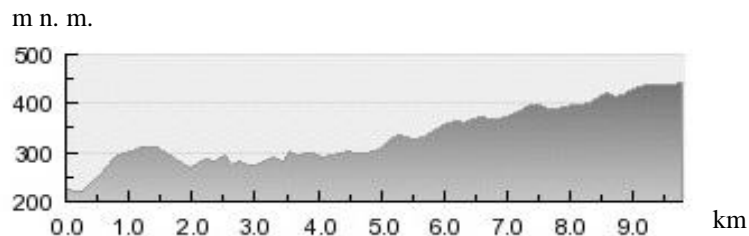
Obrázek 45: Trasa č. 2 Nižbor - Chyňavská myslivna

Tato pěší turistická trasa začíná v Nižboru, z počátku vede po silnici směrem na Sýkořice či Běleč, po 2 kilometrech odbočuje na lesní silnici do Národní přírodní rezervace Vůznice. Cesta vede v hlubokém údolí se strmými svahy podél meandrujícího potoka Vůznice, s mnoha tůňkami a okolo rybníčku Nádrž. Nedaleko této rezervace se tyčí lovecký zámek Dřevíč, který je v majetku knížete Karla Schwarzenberga. Po 3 km chůze národní přírodní rezervací, na rozcestí navrhují odbočku ke zřícenině hradu Jenčov. Po té pokračujeme lesní silničkou dále podél potoka Benešák a po chvílce opustíme Národní přírodní rezervaci Vůznice a Benešův luh. Stále jdeme údolím, až narazíme na silnici. Dáme se doleva a po 100 metrech zahneme vpravo do lesa, až dojdeme k současné červené pěší turistické značce, a po té buď k Chyňavské myslivně či do Bratronic a nebo Bělče.

Tabulka 5: Kilometráž trasy č. 2

kilometráž	
0,0 km	Nižbor

5,0 km	rozcestí ke zřícenině Jenčov
9,8 km	červ. značka u Chyňavské myslivny
Nastoupáno cca:	484 m (zpět 274 m)

Obrázek 46: Výškový profil trasy č. 2

Zámek Nižbor

Královský lovecký hrádek českých panovníků nad řekou Berounkou, založený pravděpodobně Přemyslem Otakarem II., ale možná už jeho otcem Václavem I. Hrad postavený ve 13. století na skále nad řekou s mohutným opevněním byl velice dobře chráněn, ale s přes toto opatření byl dobyt husitskými vojsky. Noví majitelé ho po roce 1601 přestavěli do renesanční podoby na zámek. Po bitvě na Bílé hoře jej získal rod Valdštejnů. V

Obrázek 47: Nižbor (foto: Uher)

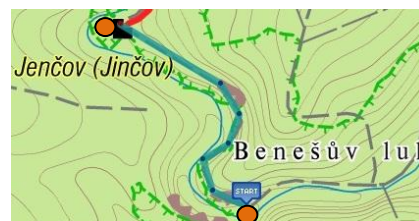
18. stol. opět přestavěn do barokního stylu, který se zachoval dodnes (obr. č. 47). Pak zámek Nižbor patřil rodu Fürstenberků. Ti zde mají rodovou hrobku a památník Karla Egona Fürstenberka. Díky totalitní době se velmi zdevastoval. Po r. 1990 začala jeho oprava a nyní je z části zrekonstruován. Ve zrekonstruované části se nachází Informační centrum keltské kultury s unikátní expozicí. Keltská expozice je umístěna ve třech místnostech a tvoří ji čtyři tématické celky. Vystaveny jsou letecké snímky s informacemi našich oppid Stradonice, Hrazany a Závist u Zbraslavi. Tabule popisující keltskou kulturu, jejich kmeny a filozofii, obydlí, pracovní pomůcky a mnoho dalšího. Keltská expozice má otevřeno denně mimo pondělí od května do konce října. Kaple Pozdvižení svatého Kříže je zpřístupněna pouze v době konání bohoslužeb, tj. každou neděli odpoledne (Nižbor).

Národní přírodní rezervace Vůznice

NPR Vůznice je druhou největší rezervací v CHKO Křivoklátsko. Rozprostírá se v členitém reliéfu, v údolí potoka Vůznice, tekoucího mezi Nižborem a Bělčí. Leží v nadmořské výšce 250 - 380 m a má rozlohu 231,22 ha. V rezervaci jsou doubravy a dubové bučiny typické pro středoevropskou pahorkatinu. Strmé hluboké údolí s úzkým dnem s výskytem mrazových srubů, na úpatích svahů suťová moře. Lokalita čítá na 460 druhů rostlin, z nichž 14 je v seznamu ohrožených, jako např. okrotice dlouholistá, oměj vlčí, třemdava bílá, oměj vlčí, hvozdík křovinný a pyšný, bledule jarní, krušík modrofialový, mochna durynská a další. Poblíž zámku Dřevíč jsou pastviny a mezofilní ovsíkové louky. Díky členitému reliéfu zde můžeme spatřit olšiny s podrostem měsíčnice vytrvalé, jasaniny, suťové lipové javořiny, habrové doubravy, kyselé doubravy i reliktní bory. V suťových lesích roste např. javor mléč, javor klen, jilm horský či rybíz. Na jižních svazích teplomilné habrové doubravy, kokořík vonný, jetel alpský, ostřice horská, plicník úzkolistý. K významným a zajímavým živočichům patří hnědásek květeloý, bělopásek topolový, ploskoroh žlutý, mlok skvrnitý, vranka obecná, užovka hladká, ledňáček říční, žluna šedá a zelená, lejsek černošedý a šedý, čáp černý a další (Němec, 1996).

Odbočka ke zřícenině Jenčov

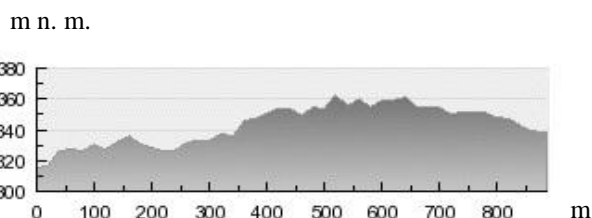
Cesta ke zřícenině, jednoho z nejmenších hradů, hradu Jenčov je dlouhá necelý jeden kilometr, vede mírným svahem podél meandrujícího potůčku, po chvíli chůze spatříme již zmiňovanou zříceninu hradu Jenčov

Obrázek 48: Odb. Jenčov

Tabulka 6: Kilometráž odb. Jenčov

kilometráž	
0 m	rozcestí k zříc. Jenčov
900 m	zříc. Jenčov
Nastoupáno cca	74 m (zpět 51 m)

Obrázek 49: Výškový profil odb. Jenčov

Jenčov (též Jinčov)

Jeden z nejmenších hradů, tvořily ho jen dvě zděné stavby a to palác a věž. Nachází se severně od Nižboru nad údolím potoka Vůznice a stejnojmenné národní přírodní rezervace. Vznikl pravděpodobně na přelomu 13. a 14. století. Postavil jej s největší pravděpodobností Přemysl

Obrázek 51: Jenčov (foto: Uher)

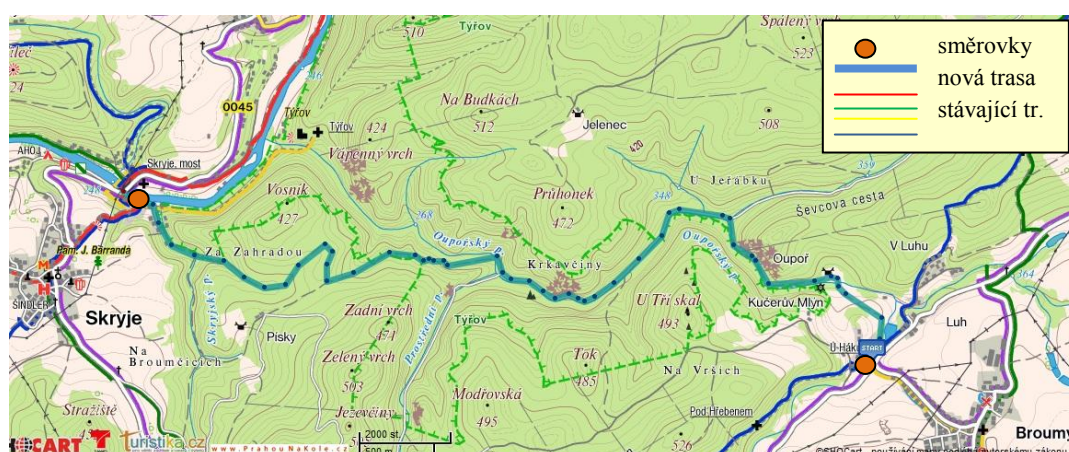
Otakar II. jako lovecký hrádek. Do současnosti se zachovaly obvodové zdi a přízemí hranolové věže a stará se o něj „Spolek na ochranu hradu Jinčova“. Pro veřejnost je volně přístupný (obr. č. 50, 51) (Hrady, zámky, tvrze a jiné památky, © 2001).

Obrázek 50: Cesta k Jenčovu (foto: Uher)

4.3.3 Trasa č. 3

Luh u Broumů – údolím NPR Týřov, podél Úpořského potoka - Luh u Skryjí (Skryje most)

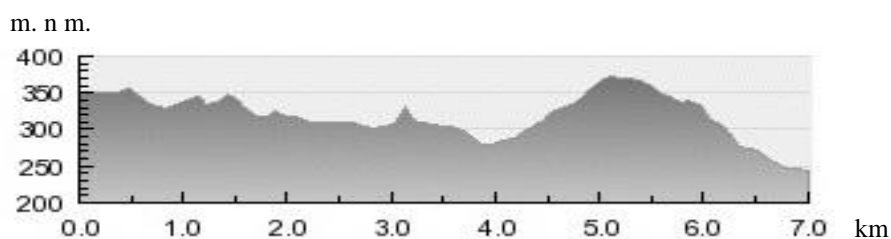
Obrázek 52: Trasa č. 3 Luh u Broumů - Luh u Skryjí

Pěší turistická trasa začíná v Luh u Broumů u směrovníku se stávajícími značenými pěšími turistickými trasami. Pokračuje okolo Kučerova mlýna, mjíjí hájovnu Oupoř a

vchází do lesa, kde asi po 1,5 km vstupuje do Národní přírodní rezervace Týřov. Trasa vede po lesní silničce podél Úpořského potoku, po cca 1300 metrech se dáme lesní cestou napravo do kopce a po dalších 600 metrech opouštíme rezervaci. Po cca 700 metrech zabočíme doprava a sejdem z kopce dolů do Luhu u Skryjí ke Skryjskému mostu, kde je východisko pěších značených tras. Celková délka trasy činí 7 km.

Tabulka 7: Kilometráž trasy č. 3

kilometráž	
0,0 km	Luh u Broumů
7,0 km	Luh u Skryjí
Nastoupáno cca:	272 m (zpět 377 m)

Obrázek 53: Výškový profil trasy č. 3

Broumy

Obec s 800 obyvateli. První zmínka o obci Broumy je z r. 1358, s největší pravděpodobností osídlena již Kelty. Nachází se zde pamětní síň, která je svou expozicí zaměřena na život minulých generací v Broumech (Dobry, Kašparec, 2009a). V parku stojí pomník padlým s bustou T. G. Masaryka. V obci se nachází restaurace a smíšené zboží. V Broumech vaří pan Martin Matoušek vyhlášené Křivoklátské pivo.

Národní přírodní rezervace Týřov

Nejvýznamnější národní přírodní rezervace v CHKO Křivoklátsko. NPR Týřov se nachází na pravém břehu Berounky podél Úpořského potoka mezi Broumy, Kouřimeckou rybárnou a Skryjemí. Rezervace vyhlášena r. 1984, její rozloha je 420,56 ha a rozprostírá se v nadmořské výšce 246 – 520 m. V NPR se vyskytuje 500 druhů cévnatých rostlin, z nichž 11 zvláště chráněných jako tařice skalní, hvězdnice

zlatovlásek, bělozářka liliová, měsíčnice vytrvalá, vemeník dvoulistý, stulík žlutý, kavyl Ivanův, kapradinka skalní a tis. Unikátní komplexy jsou tvořeny vegetací na skalních výchozech až po rozvolněné doubravy. Zastoupeny jsou všechny lesní typy, které se vyskytují na Křivoklátsku a to od údolních společenstev až po vrcholové teplomilné lesostepní až stepní. Převládají přirozené dřeviny jako buk, dub, habr, javor, lípa, v údolích olšiny s olší lepkavou a šedou, jasanem ztepilým, v suťových lesích habr s bukem, javorem mléčem, lípou a dubem, na mírných svazích habrové doubravy s podrostem ptačince velkokvětého, hrachoru lechy, jaterníku podléšky, svízele lesního, na slunných stráních zakrslé doubravy a na strmých svazích a skalnatých výchozech kyselé doubravy. Spatříme zde keřové rostliny jako líska, zimolez pýřitý, bez černý a z bylin hluchavka skvrnitá, kakost smrdutý, česnáček lékařský či svízel přítula, smolnička, silenka nící, kyselka obecná, kyčelnice cibulkonosná, vikev lesní, pstroček dvoulistý, kopřiva dvoudomá, netýkavka malokvětá či brusnice borůvka a další. Z obratlovců tu spatříme čápa černého, výra velkého, strakapouda prostředního i čolka horského (Němec, 1996).

Skryje

Obec z počátku 13. století. Proslavena francouzským inženýrem Joachimem Barrantem, jenž tady při vyměřování koněspřežné dráhy našel mnoho trilobitů. V budově školy má Joachim Barranté památník. Skryje se mohou pyšnit souborem roubené lidové architektury. Od r. 2005 je vesnice vyhlášena vesnickou památkovou zónou (Dobrý, Kašparec, 2009a).

5. Diskuze

K vytvoření nových turistických tras jsem dospěl po prozkoumání turistických map edice Klubu českých turistů, mapa č. 33 – Křivoklátsko a Rakovnicko, č. 34 – Brdy a Rokycansko a č. 36 – Okolí Prahy západ, když jsem objevil oblasti s velmi nízkou hustotou pěších turistických tras v turisticky velmi cenných oblastech v centrální části CHKO Křivoklátsko.

Jednu trasu vedu z Karlovy Vsi k hájovně Emilovně, za Emilovnou plánuji odbočku ke zřícenině Týřov vzdálené 2,5 km, vedoucí po lesní cestě přes NPR Týřov. Trasa pokračuje od Emilovny ke Kouřimecké hájovně, od ní odbočka ke Kouřimecké

rybárně, pokračuje okolo Velké Pleše a Propadeného zámku do Luhu pod Branovem k Pamětní síni Oty Pavla, přes Branov, naučnou stezkou U Eremita nebo po silniče do Roztok. Druhá trasa začíná v Nižboru a prochází údolím potoka Vůznice a stejnojmennou národní přírodní rezervací ke stávající červené turistické značce u Chyňavské myslivny. Přibližně v půli navrhuji odbočku ke zřícenině hradu Jenčov, dlouhou necelý kilometr. Třetí trasa má počátek v Luhu u Broumů a pokračuje okolo Kučerova mlýna a hájovny Oupoř, podél Úpořského potoka, procházející NPR Týřov a končí v Luhu u Skryjí u Skryjského mostu.

Tyto trasy navrhuji vyznačit v terénu podle metodiky značení pěších turistických tras Klubu českých turistů, tj. pásovými značkami o rozměrech 10 x 10 cm, na rozcestích a na zajímavých místech osadit směrovníky, příp. jen směrovkami. Trasy zakreslit do turistických map a průvodců a zajistit jejich zveřejnění na webových stránkách mikroregionů, obcí a turistických portálů. V místech, kde trasa vstupuje či opouští národní přírodní rezervaci, umístit informační tabule seznamující návštěvníky s přírodními hodnotami daného území.

K případné realizaci je zapotřebí souhlas všech dotčených orgánů tab. č. 8 pro první trasu, tab. č. 9 pro druhou trasu a tab. č. 10 pro trasu třetí. Jde zejména o Lesy ČR, s. p., obce, soukromé vlastníky a orgán ochrany přírody, tj. Správa CHKO Křivoklátsko.

Tabulka 8: Vlastnické vztahy trasa č. 1

Parcelní číslo	k. ú.	Způsob využití	Druh pozemku	Vlastník
120	Karlova Ves	ost. komunikace	ostatní plocha	ČR - Lesy České republiky, s. p.
90/1, 106	Karlova Ves		lesní pozemek	ČR - Lesy České republiky, s. p.
533/7, 536/1, 522/1, 512/1	Branov		lesní pozemek	ČR - Lesy České republiky, s. p.
533/11, 611/2, 642, 622/2	Branov	ost. komunikace	ostatní plocha	ČR - Lesy České republiky, s. p.
638/1	Branov	silnice	ostatní plocha	ČR - Lesy České republiky, s. p.
623, 610/8, 25, 627/2, 627/11, 627/12, 627/14, 627/13, 627/15	Branov	ost. komunikace	ostatní plocha	obec Branov
627/3, 627/1, 627/8, 627/6, 627/7, 627/16, 627/17, 627/18	Branov	ost. komunikace	ostatní plocha	soukromý vl.
437/8, 437/4, 437/6, 437/7	Branov	jiná plocha	ostatní plocha	soukromý vl.
500/1	Branov		trvalý travní porost	soukromý vl.
101/1	Roztoky u Křivoklátu	neplodná půda	ostatní plocha	obec Roztoky
580/1	Roztoky u Křivoklátu	silnice	ostatní plocha	Středočeský kr. - Správa a údržba silnic Kladno

Tabulka 9: Vlastnické vztahy trasa č. 2

Parcelní číslo	k. ú.	Způsob využití	Druh pozemku	Vlastník
506/4	Nižbor	silnice	ostatní plocha	Středočeský kr. - Správa a údržba silnic Kladno
450/10	Nižbor		lesní pozemek	ČR - Lesy České republiky, s. p.
417/6, 417/4, 418/3	Běleč		lesní pozemek	ČR - Lesy České republiky, s. p.
464/1	Bratronice u Kladna		lesní pozemek	ČR - Lesy České republiky, s. p.
3115, 3106, 1112	Chyňava		lesní pozemek	ČR - Lesy České republiky, s. p.

Tabulka 10: Vlastnické vztahy trasa č. 3

Parcelní číslo	k. ú.	Způsob využití	Druh pozemku	Vlastník
784/1	Broumy	ost. komunikace	ostatní plocha	obec Broumy
841	Broumy	neplodná půda	ostatní plocha	ČR - Lesy České republiky, s. p.
829/3, 829/2, 829/1	Broumy	ost. komunikace	ostatní plocha	ČR - Lesy České republiky, s. p.
90/1	Karlova Ves		lesní pozemek	ČR - Lesy České republiky, s. p.
681/1	Broumy		lesní pozemek	ČR - Lesy České republiky, s. p.
951/2	Skryje nad Berouňkou	ost. komunikace	ostatní plocha	
951/6, 951/7, 950/1, 950/2	Skryje nad Berouňkou	ost. komunikace	ostatní plocha	obec Skryje
949	Skryje nad Berouňkou	silnice	ostatní plocha	

Zpracováno z CUZK k 21. 2. 2011.

Navržené trasy procházejí národní přírodní rezervací, jež upravuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v § 29.

Zakázáno je mimo jiné: „vstupovat a vjíždět mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vlastníků a nájemců pozemků“, „provozovat horolezectví, létání na padácích a na závěsných kluzácích a jezdit na kole mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody“, proto je zapotřebí, aby Správa CHKO Křivoklátsko vydala souhlas.

Nové pěší turistické trasy navrhuji pro zhuštění sítě pěších tras a pro zvýšení turistického ruchu v CHKO Křivoklátsko nově zpřístupněnými maloplošnými zvláště chráněnými územími jako NPR Vůznice, NPR Týřov, NPR Velká Pleš a v prvních zónách CHKO (ÚP Branov, 2010), v lesích s vysokou ekologickou stabilitou. Pěší

turistika jako nejběžnější forma environmentálně šetrné turistiky, která lze provozovat celoročně za každého počasí s minimálními náklady. Měla by být pokud možno rovnoměrně rozptýlená po celém území a neměla by být organizovaná jako hromadné pochody, nýbrž ale jako individuální. Negativní stránky pěší turistiky spočívají v tom, že dochází ke sešlapu vegetace, možné ohrožení rostlinných společenstev či stresových jevů u živočišných organismů. Dále nevhodné chování turistů zkracující si cesty či vyhledávají schůdnější cestu, což může vyvolat následnou erozi táním sněhu, přívalovými dešti i nedostatečnou údržbou pěších turistických tras, nadměrná hlučnost, vandalství na zařízení doplňující turistické trasy jako jsou informační tabule, odpadkové koše či odpočívadla, odhazování odpadků do přírody, rozdělávání ohně či stanování.

Návštěvníci by měli dodržovat **zásady chování vydané Správou CHKO**

Křivoklátsko (AOPK ČR):

- 1. Při svých výletech používejte cesty a turisticky značené stezky. Mimo ně můžete poškozovat přírodu.*
- 2. Na kole jezděte po cestách a značených cyklotrasách. Mimo ně poškozujete přírodu.*
- 3. Automobily parkujte na vyhrazených místech, jezdit mimo veřejné komunikace je zakázáno.*
- 4. Své zvířecí společníky mějte na vodítku, neohrozíte tak volně žijící živočichy.*
- 5. Odpadky do přírody nepatří. Co si do přírody donesete, zase si z přírody odnese.*
- 6. Nevyrývejte své pozdravy do stromů a skal, využijte prosím soudobých telekomunikačních prostředků.*
- 7. Uchovávejte paleontologickou minulost Křivoklátska. Sběr a prodej trilobitů je zakázán.*
- 8. Nevstupujte do národních přírodních rezervací mimo turistické cesty.*
- 9. Stanujte a tábořte pouze ve vyhrazených kempech, oheň rozdělávejte na vyhrazených ohništích. Táboření a rozdělávání ohňů mimo vyhrazená místa je zakázáno.*
- 10. Nerušte zvířata, nechte rostliny růst, kameny ležet a skály stát.*
- 11. Chovejte se tiše, vychutnávejte si krajinu v celé kráse a půvabu.*

Rozpočet na realizaci těchto tří navrhovaných pěších tras (tab. č. 11), dle ceníku Klubu českých turistů –vyznačení 400 Kč/1 km, směrovka nebo tabulka 200 Kč/ks, vychází na něco málo přes 21 000 Kč, rozpočet nepočítá se směrovníky (dřevěnými sloupky se stříškou – 2 000 Kč/ks), který se běžně dává jen na místa tam, kde není možné směrovky nainstalovat jinak (chybí vhodný strom, lampa apod.). Cena je takto nízká z důvodu, že značení provádí dobrovolníci KČT ve svém volném čase.

Tabulka 11: Rozpočet na navržené trasy (dle ceníku KČT)

	Směrovky	Tabulky	km	Cena směr.	Cena tab.	Cena km	Celkem
Cena za 1 ks/1km	200	200	400				
Karlova Ves	1	0	0	200	0	0	200
háj. Emilovna	2	1	2,3	400	200	920	1520
rozc. u Emil., k Týřovu	3	0	1,5	600	0	600	1200
rozc. U Kouř. ryb.	3	1	2,3	600	200	920	1720
Propadený zámek	2	1	5,4	400	200	2160	2760
V Luhu	3	1	0,9	600	200	360	1160
Branov	2	0	0,6	400	0	240	640
Roztoky	1	0	3,5	200	0	1400	1600
zříc. Týřov	1	0	2,4	200	0	960	1160
Kouřimecká ryb.	0	1	1,1	0	200	440	640
Nižbor	1	0	0	200	0	0	200
rozc. u zříc. Jenčov	3	0	5	600	0	2000	2600
červ. zn. u Chyňavské myslivny	1	0	4,8	200	0	1920	2120
zříc. Jenčov	1	0	0,9	200	0	360	560
Luh u Broumů	1	0	0	200	0	0	200
Luh u Skryjí	1	0	7	200	0	2800	3000
Celkem Kč	26	5	37,7	5200	1000	15080	21280

5.1 Měření zatížení turistických lokalit

V roce 2009 Správa CHKO Křivoklátsko zadala obecně prospěšné společnosti Nisa projekt, který se zabýval objektivním měřením zatížení turistických lokalit. Monitoring proběhl od 1. července do 31. prosince 2009 (tab. č. 12) na lokalitách Benešův luh, Jinčov, Týřov, Vůznice přehrada, Oupořský potok a Vůznice vchod. Stejně měření proběhlo i v r. 2010 od 1. ledna do 31. prosince (tab. č. 13). Počty průchodů měřily turnikety s infra čidly zabudované na přístupových cestách. Měření se neobešlo bez problémů s vandalismem, turniket byl vyvrácen, zcizená baterie, vytržen konektor či přelepené čidlo, k dalším problémům patřilo zastínění porostem či průzory od bláta.

- Turniket Benešův luh - přístupová cesta do NPR Vůznice ze severovýchodního směru.
- Turniket Jinčov – umístěn na přístupové cestě několik desítek metrů od zříceniny Jenčov v NPR Vůznice směrem do údolí, v místech kde je zákaz vstupu.
- Turniket Týřov – umístěn jako jediný na značené pěší turistické trase ke zřícenině hradu Týřov v NPR Týřov, kde trasa končí.
- Turniket Vůznice přehrada – umístěn na přístupové cestě u přehrady Nádrž na potoku Vůznice, NPR Vůznice.
- Turniket Oupořský potok – nachází se na cestě v údolí Úpořského potoka v NPR Týřov.
- Turniket Vůznice vchod – nachází se u vstupu do NPR Vůznice od Nižboru.

Tabulka 12: Počty průchodů od 1. 7. do 31. 12. 2009 od 8:00 do 20:00 hodin

měsíc	Benešův luh	Jinčov	Týřov	Vůznice přehrada	Oupořský potok	Vůznice vchod
červenec	196	478	4 487	138	129	474**
srpen	367	768	4 323	122	251	-
září	212	638	2 323	274	271	-
říjen	377	679	1 388	309	199	-
listopad	446	530	1 005	261	134	-
prosinec	328	302	415	185	30	-
celkem	1 926	3 395	13 941	1 289	1 014	474**

** turniket vyvrácen a zeizena baterie, byl v provozu od 1. do 26. července 2009

Převzato z NISA, o. p. s., 2010.

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že v r. 2009 na zřícenině Týřov, kam vede žlutá turistická značka, navštívilo téměř 14 tisíc lidí, což považují za téměř extrémní zatížení, nehledě na to, že turisté musí jít zpátky po stejné cestě. Na zřícenině Jenčov, kam nás běžně dovede odbočka červené pěší turistické značky od Zbečna či Chyňavy, se vydalo přes NPR Vůznici téměř 3 400 turistů, kteří pak pokračovali, navzdory zákazu vstupu, do údolí potoka Vůznice. NPR Vůznici pak opustili přes Benešův luh, či pokračovali okolo vodní nádrže na potoku Vůznice a vyšli na silnici k Nižboru. Do údolí Úpořského potoka v NPR Týřov zavítalo „jen“ přes 1000

návštěvníků, což je dáno mimo jiné vzdáleností od nejbližších obcí. Zříceniny Týřov a Jenčov byly nejvíce navštěvovány o letních prázdninách. V červenci byl Týřov téměř dvojnásobně vytižen oproti září.

Tabulka 13: Počty průchodů od 1. 1. do 31. 12. 2010 od 8:00 do 20:00 hodin

měsíc	Benešův luh	Jinčov	Týřov	Vůznice přehrada	Oupořský potok	Vůznice vchod
leden	174	175	186	36	4	*
únor	104	148	83	32	46	*
březen	101	140	503	13	90	*
duben	159	234	2 014	33***	82****	25*****
květen	223	705	2 407	111	206	314
červen	277	614	3 345	115	139	353
červenec	262	481	4 013	229	182	428
srpen	242	712	3 411	206	150	393
září	113*	260	1 434	97	92	377
říjen	57*	156**	1 506	175	347	393
listopad	109	307	732	125	179	212
prosinec	118	58	55	100	88	94
celkem	1 939	3 990	19 689	1 272	1 605	2 589

* Turniket byl od 18. září 16:30 do 23. října 15:30 trvale zastíněn

** Turniket byl trvale zacloněn od 3. října 17:15 do 25. října 9:15

*** Turniket Vůznice - přehrada byl od 11. dubna 13:00 hodin do 27. dubna mimo provoz, zcizena baterie, vytržen konektor

**** Turniket Oupořský potok byl mimo provoz od 25. dubna 17:00 do 28. dubna, zalepené průzory blátem

***** Turniket Vůznice - vchod od Nižboru byl zprovozněn 28. dubna 2010

Převzato z NISA, o. p. s., 2011.

Monitoring v r. 2010 ukázal opět vysokou návštěvnost zříceniny Týřov, téměř 20 tisíc návštěv, největší nápor zaznamenal od dubna do srpna. Přes Benešův luh prošlo skoro 2 tisíce lidí, přes zříceninu Jenčov 4 tisíce, do NPR Vůznice od Nižboru od konce dubna na téměř 2600 lidí, údolím Úpořského potoka od konce dubna přes 1600 záznamů. Z údajů opět vyplývá, že turisté z Jenčova se nevraceli po červené turistické značce, ale pokračovali dále do NPR Vůznice. Měření se potýkalo

s vandalismem na monitorovacím zařízení či zastíněním, proto jsou některé hodnoty nižší než v předchozím roce.

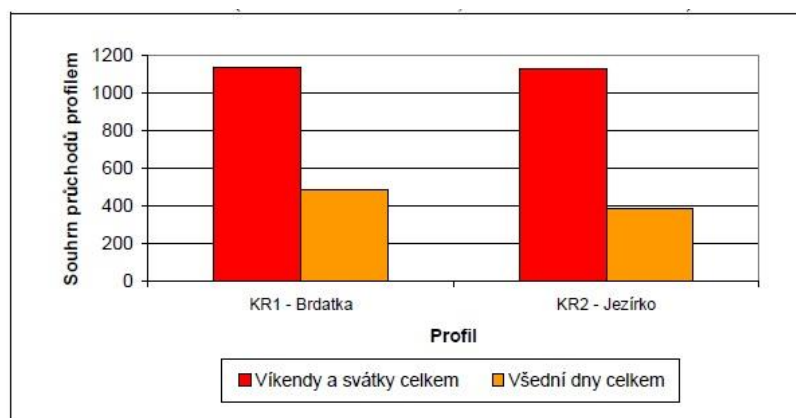
Další sčítání návštěvníků realizovala firma Ekogroup czech s. r. o. v r. 2010 v rámci „Socioekonomické analýzy regionu navrženého národního parku Křivoklátsko“. Měření proběhlo automatickým zařízením na principu tepelných senzorů umístěným na dvou místech. Snímací čidla byla umístěna ve kmeni stromu a box se záznamovým zařízením pod zemí, zařízení je neviditelné. Z tohoto důvodu toto zařízení netrpí poškozováním, jako zařízení použité společností Nisa, o. p. s. a tudíž vycházejí relevantnější výsledky. Jedno čidlo umístěno na naučné stezce Brdatka a druhé v PR Jezírka (tab. č. 14).

Tabulka 14: Počet průchodů NS Brdatka a PR Jezírka

Profil	Začátek měření	Poslední stažení dat	Počet měřených dnů	Průchody celkem	Průměr průchody/den	Maximum za den
NS Brdatka	25. 9. 2010	1. 11. 2010	37	1621	44	170 (2. 10. 2010)
PR Jezírka	4. 10. 2010	1. 11. 2010	28	1509	54	205 (9. 10. 2010)

Převzato z Banaš a kol., 2010.

Z tabulky vyplývá, že navštěvovanější jsou Skryjská jezírka ležící na modré pěší turistické trase mezi Skryjemi a Podmokelským mlýnem, s průměrným denním průchodem 54 lidí s maximem za den 205, oproti NS Brdatce vedoucí mezi Křivoklátem a Zbečnem s 44 průchody a maximem 170 osob.

Obrázek 54: Souhrn průchodů profily během všedních dnů a víkendů se státními svátky během monitorovaného období KR1 25. 9. - 31. 10. 2010, KR2 4. 10. 2010 (Banaš a kol., 2010)

Z obrázku č. 54 je zřejmé, že tyto stezky jsou nejvíce využívány o víkendech. Větší rozdíl u Skryjských jezírek se dán tím, že jsou více vzdáleny od nejbližší obce oproti Brdatce, která slouží i pro krátké vycházky odpoledne po práci.

Názor Správy CHKO

Vedoucí Správy CHKO Křivoklátsko, RNDr. Petr Hůla, se k rozšiřování pěších turistických tras na území CHKO staví negativně. Tvrdí, že na Křivoklátsku je síť pěších turistických tras více než dostatečná a proto není potřeba tuto síť dále rozšiřovat. S navrženými trasami v zásadě nesouhlasí, jelikož procházejí centrálními částmi chráněné krajinné oblasti a nejcennějšími územími jako jsou NPR Týřov a NPR Vůznice, které je třeba chránit od cestovního ruchu, protože v nich rostou zvláště chráněné druhy rostlin a žijí zde ohrožené druhy živočichů, kteří by vlivem přítomnosti lidí byly ohrožovány či stresovány. Podpora cestovního ruchu by měla směřovat do míst s nižší přírodní hodnotou. Pro většinu turistů bude pobyt v národní přírodní rezervaci jen „pobytem v lese“. Již nyní do těchto lokalit zavítá mnoho lidí (viz monitoring uskutečněný v r. 2009 a 2010) a tak by jejich vyznačením v terénu, turistických mapách a průvodcích mělo zničit dopad.

Názor pana revírníka revíru Kouřimec

Téměř stejný pohled na rozšíření sítě turistických tras má revírník revíru Kouřimec Miroslav Pecha z Lesní správy Křivoklát, chce zachovat klid v území okolo hájovny Emilovny a prvních zónách CHKO Křivoklátsko (příloha č. 6). Nevadí mu individuální turisté či houbaři. Vyznačením trasy by sem prý zavítaly davy turistů, které tu nechceme.

Správa CHKO by z mých návrhů akceptovala jen vyznačení trasy z Roztok, po naučné stezce U Eremita, PR U Eremita do obce Branov a dále k přívozu V Luhu pod Branovem a Pamětní síni Oty Pavla. S trasou z Nižboru údolím potoka Vůznice přes NPR Vůznice, s odbočkou ke zřícenině Jenčov a dále Benešovým luhem až ke stávající červené pěší turistické značce u Chyňavské myslivny nesouhlasí, a to i přes to, že v Plánu péče o CHKO Křivoklátsko na období 2007 - 2016 se píše ve střednědobých a krátkodobých cílech o umožnění vstupu do NPR Vůznice vyznačením turistické značené stezky po cestě údolím potoka. Po mé námitce, že to

mají v plánu péče, mi bylo sděleno, že to prosadilo minulé vedení Správy CHKO, se kterým „nové“ vedení Správy v čele s RNDr. Hůlou v zásadě nesouhlasí.

Novými trasami přilákám nové turisty, kteří by se jinak do této oblasti nevydali, ať už z důvodů zákazu vstupu do národních přírodních rezervací nebo z obavy, že na neznačené cestě zabloudí. Rozšířením sítě turistických cest dojde k rovnoměrnému rozmělnění turistů. Sníží se nadměrně vysoká vytiženost žluté trasy na zříceninu Týřov, kam jdou návštěvníci tam a zpět stejnou cestou. Protože budou mít návštěvníci větší výběr kam se vydat, tak raději zvolí trasy nové, kde doposud nebyli. Obdobně je tomu u zříceniny Jenčov, kam vede jen odbočka červené turistické trasy a tudíž se turisté musí vrátit stejnou trasou. Tím dojde i ke snížení počtu návštěvníků Skryjských jezírek na modré turistické značce. Z mého pohledu nedojde na nově navržených trasách k extrémnímu zatížení návštěvníky z několika důvodů, zejména kvůli délce trasy a budou tak sloužit jen zdatnějším turistům. Největší výhodou vyznačení nových cest bude zpřístupnění národních přírodních rezervací pro širokou veřejnost k trávení volného času.

Trasa č. 1 z Karlovy Vsi přes Emilovnu, Kouřimeckou hájovnu, Propadený zámek k Pamětní síni Oty Pavla v Luhu, přes NS U Eremita do Roztok měří téměř 17 km, vydáme-li se ještě odbočkou ke Kouřimecké rybárně, což je přes 1 km k rybárně. Celkem tedy návštěvník musí ujít bezmála 20 km, což právě nepovede k nadměrné návštěvnosti. Pro cyklisty jsou některé části nešjízdné, proto trasa pro ně nebude atraktivní. Tuto trasu uvítají návštěvníci směřující na zříceninu Týřov po žluté značce ze Skryjí a chtějí pokračovat ke Kouřimecké rybárně a dále do Roztok (což vychází na 21 km) nebo k hájovně Emilovně a pak do Karlovy Vsi (9,2 km).

Trasa č. 2 z Nižboru údolím potoka Vůznice k červené značce u Chyňavské myslivny měří téměř 10 km s odbočkou ke zřícenině Jenčov necelých 12 km, turista pokračující do Chyňavy musí počítat se 4 km navíc. Návštěvník plánující jít z Nižboru do Bratronic, včetně návštěvy zříceniny ujde 16 km, z Nižboru do Zbečna 14 km. Nabízí se i možnost okružního výletu z Nižboru přes NPR Vůznice, po červené značce Chyňavská myslivna a po modré zpět do Nižboru, s délkou 18 km + příp. odbočka na Jenčov 2 km, tedy celkem 20 km.

Trasa č. 3 navržená mezi Luhem u Broum a Luhem Skryjí měří 7 km je možnou variantou přes NPR Týřov oproti modré značce k rozc. Pod M. Vlastcem a odtud po

zelené značce do Skryjí. Opět se nabízí možnost okružního výletu s celkovou délkou 16,5 km.

Dojde-li k vyznačení pěších tras, tím se sice zvýší počet návštěvníků v oblastech pro veřejnost doposud uzavřených, ale jelikož budou turisté vedeni po značené cestě, nebude v takové míře docházet k tomu, že si návštěvníci budou chodit, kudy chtějí (jako v lokalitách, kde nevede žádná značená trasa) a tím budou brát větší ohled na životní prostředí daného území.

6. Závěr

CHKO Křivoklátsko skýtá obrovský potenciál cestovního ruchu, což následně přináší prosperitu celému regionu. Velkou výhodou této lokality je blízkost hlavního města. Rozvoj musí probíhat v souladu s trvale udržitelným rozvojem, ochranou přírodních, historických a kulturních hodnot území.

Mým cílem bylo navrhnout možné rozšíření sítě značených pěších turistických tras a tím zvýšení turistického ruchu na Křivoklátsku na lokalitách doposud bez pěšičkého značení. Navrhl jsem tři trasy: 1) Karlova Ves – Emilovna – Kouřimecká hájovna – V Luhu - Branov – Roztoky, s odbočkou na zříc. Týřov a ke Kouřimecké rybárně. 2) Nižbor – údolím Vůznice – k červené turistické značce u Chyňavské myslivny, s odbočkou ke zříc. Jenčov. 3) Luh u Broumů – údolím Úpořského potoka – Luh u Skryjí.

Z měření návštěvnosti prováděného obecně prospěšnou společností Nisa a firmou Ekogroup czech s. r. o. z let 2009 a 2010 je zřejmé, že CHKO Křivoklátsko je velice atraktivní oblastí pro pěší turistiku a tak by byla škoda ji dále nerozvíjet.

Správa CHKO se však k rozšiřování sítě turistických tras staví negativně, jednak z důvodů ochrany přírody, zejména NPR Týřov a NPR Vůznice, jež chce ochránit před vlivem cestovního ruchu a jednak, že současná síť je více než dostatečná. Z toho tvrzení vyplývá, že možnosti rozvoje cestovního ruchu v CHKO Křivoklátsko se musí ubírat jinou cestou. Zejména budováním infrastruktury, nalákáním návštěvníků na vícedenní pobyty a zážitkovou turistiku. Prodlužovat sezónu, zvyšovat nabídku a kvalitu produktů a služeb, jako ubytování, stravování, poskytování informací a

kulturní vyžití. Nabízením průvodcovských služeb a balíčků. Propagovat CHKO Křivoklátsko jako součást větší oblasti včetně Rakovnicka, Jesenicka, Berounska, Kladenska a CHKO Český kras.

V současné době se opět uvažuje o vyhlášení části CHKO Národním parkem Křivoklátsko s výměrou 10 244,6 ha (příloha č. 10) a to i přes to, že ve Státním programu ochrany přírody a krajiny byla vypracována studie a následně v letech 2003 - 2004 výzkumný úkol, který měl zhodnotit rizika, přínosy a ekonomickou analýzu uvažovaného vyhlášení Národního parku Křivoklátsko. Výsledky byly odlišné, spíše se přikláněli k nevyhlášení NP. Jako argumenty proti vyhlášení zněly, že zde chybí ucelené území vhodné k vytyčení I. zóny NP, vysoký podíl lesů v soukromém vlastnictví a mozaikovitě vysoký podíl výrazně změněných lesních ekosystémů (AOPK ČR, 2007-2016).

Vyhlášením parku by Křivoklátsko získalo ještě více na atraktivitě, což s sebou jistě přináší mnohá pozitiva (výrazně se zlepší péče v lesích, bude kladen větší důraz na ochranu biodiverzity, ochranu přírody a krajiny) a negativa (obavy a neinformovanost místních, kteří si myslí, že se pro ně lokalita stane nedostupnou). Na protest vyhlášení Národního parku Křivoklátsko byl v květnu r. 2010 vyhlášen první Lesnický park v České republice s celkovou rozlohou 16 170 ha (příloha č. 9).

7. Použité zdroje

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky Správa Chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko. *Plán péče o chráněnou krajinnou oblast Křivoklátsko: na období 2007-2016*. Zbečno. 38 s.

BANAŠ, Marek, et al. *Informace o automatickém sčítání návštěvníků na Křivoklátsku – výtah ze studie: „Socioekonomická analýza regionu navrženého národního parku Křivoklátsko“*. Ekogroup czech s.r.o., 2010. 6 s.

BRODSKÝ, Karel, et al. *Maximalizace potenciálu chráněných krajinných oblastí a národních parků v cestovním ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006. 181 s.

CÍLEK, Václav, et al. *Vstoupit do krajiny. O přírodě a paměti středních Čech*. Praha: Dokořán, 2004. 112 s.

CÍR, Ivo; PERNICA, Milan. *Základní pravidla značkování turistických tras a vyvěšování turistických směrůvek a tabulek*. Praha: Klub českých turistů, 1999. 43 s.

Česko. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ze dne 19. února 1992, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, 28, s. 1-28.

DOBRÝ, Miroslav; KAŠPAREC, Jaroslav. *Brdy a Rokycansko*. Edice Klubu českých turistů 34. Praha: Trasa, 2009b.

DOBRÝ, Miroslav; KAŠPAREC, Jaroslav. *Křivoklátsko a Rakovnicko*. Edice Klubu českých turistů 33. Praha: Trasa, 2009a.

DRÁBEK, Karel. *Naučné stezky a trasy: Praha a Středočeský kraj*. Praha: Dokořán, 2005. 280 s.

DVOŘÁK, Radomír. *Strategie rozvoje cestovního ruchu turistické destinace Rakovnicko*. Rakovník: MAS Rakovnicko o. s., 2007. 30 s.

DVOŘÁK, Radomír; HARTL, Roman. *Analýza cestovního ruchu regionu Rakovnicko: I. Etapa Průzkumy a rozbory*. Rakovník: Rakovnicko.info, 2005. 257 s.

DVOŘÁK, Radomír; HARTL, Roman. *Analýza cestovního ruchu regionu Rakovnicko: II. Etapa Marketingový průzkum*. Rakovník: Rakovnicko.info, 2006. 47 s.

DVOŘÁK, Radomír; PŘIBÍKOVÁ, Alena. *Analýza území místní akční skupiny Rakovnicko*. Rakovník: MAS Rakovnicko o. s., 2006. 464 s.

EAGLES, Paul F. J.; MCCOOL, Stephen F.; HAYNES, Christopher D. *Sustainable Tourism in Protected Areas Guidelines for Planning and Management*. United Kingdom: UINC, 2002. 191 s.

GALVASOVÁ, Iva, et al. *Průmysl cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008. 268 s.

HOLUB, Alexander; HYLIŠOVÁ, Věra. *Rozvojová strategie venkovského mikroregionu Hudlice: Mikroregion Hudlice*. Praha: Architektonický ateliér Holub s. r. o., 2008. 74 s.

HŮLA, Petr. CHKO Křivoklátsko. *Časopis Ochrana přírody*. 2009, 1. Dostupný také z WWW: <<http://www.casopis.ochranaprirody.cz/clanky/chranaena-krajinna-oblast-krivoklatsko.html?photoId=634&galleryId=47>>.

INDROVÁ, Jarmila, et al. *Cestovní ruch (základy)*. Praha: Oeconomica, 2007. 119 s.

JEDLIČKA, J.; EMBERTOVIČ, R. *Průvodce po naučných stezkách CHKO Křivoklátsko*. Zbečno: AOPK ČR, 2008. 30 s.

KAŠPAREC, Jaroslav. *Okolí Prahy západ*. Edice Klubu českých turistů 36. Praha: Trasa, 2008.

Kolektiv autorů Katedry cestovního ruchu VŠE v Praze. *Cestovní ruch pro všechny*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008. 90 s.

KOSTRZEWA, Achim; KOSTRZEWA, Renate. *Skandinaviien*. Stuttgart: Franckh – Kosmos Verlag, 2000. 287 s.

LOŽEK, Vojen, et al. *Střední Čechy. Příroda, člověk, krajina*. Praha: Dokořán, 2003. 128 s.

NISA, o. p. s. *Objektivní měření zatížení turistických lokalit SPRÁVA CHKO KŘIVOKLÁTSKO 2009/ 7 - 12 celkové vyhodnocení*. Rychnov u Jablonce nad Nisou, 2010. 24 s.

NISA, o. p. s. *Objektivní měření zatížení turistických lokalit SPRÁVA CHKO KŘIVOKLÁTSKO 2010 celkové vyhodnocení*. Rychnov u Jablonce nad Nisou, 2011. 43 s.

NĚMEC, Jan, et al. *Chráněná území ČR: Střední Čechy*. Praha: Consult, 1996. 319 s.

PÁSKOVÁ, Martina; ZELENKA, Josef. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002. 448 s.

PELC, František (ed). *Program rozvoje chráněných krajinných oblastí*. Praha: MŽP, 2000. 156 s.

PODHORSKÝ, Marek. *Okolí Prahy: Turistický průvodce Rother*. Praha: Freytag & Berndt, 2001. 144 s.

PROCHÁZKA, Jan Svatopluk. *Československá vlastivěda: Příroda 1. díl*. Praha: Sfinx, 1929. 640 s.

První lesnický park v ČR. *Lesu zdar*. 2010, 5, s. 4-7. Dostupný také z WWW: <<http://lesuzdar.lesycr.cz/starsi-cisla-v-pdf/2010/>>.

STAFFA, Marek; DROŽDŽYŃSKI, Lech. *Instrukcja znakowania szlaków turystycznych*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, 2007. 33 s.

STRÍBRNÁ, Marie. *Podmínky rozvoje cestovního ruchu v chráněných krajinných oblastech a národních parcích*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008. 79 s.

TICHÁ, Jana. *Absolventská práce Potenciál cestovního ruchu na Křivoklátsku*. Praha: VOŠ CR a MOS, 2004.

VAVREČKA, Vladimír, et al. *Klaster cestovního ruchu Rakovnicko - technicko ekonomická studie*. Ostrava: Enterprise plc, s. r. o., 2008. 175 s.

VYSTOUPIL, Jiří; ŠAUER, Martin. *Základy cestovního ruchu*. Brno: Masarykova univerzita Ekonomicko-správní fakulta, 2006. 163 s.

AOPK ČR [online]. [cit. 2010-10-16]. CHKO Křivoklátsko. Dostupné z WWW: <<http://www.krivoklatsko.ochranaprirody.cz/>>.

Bakalář [online]. © 2010 [cit. 2011-01-24]. Úvod. Dostupné z WWW: <<http://www.pivobakalar.cz/uvod/>>.

Branov [online]. [cit. 2011-02-17]. Úvodní stránka. Dostupné z WWW: <<http://www.branov.cz/index.php?pg=10>>.

BRAUNSTEIN, David. *Obrázky* [online]. 16.4.2005 [cit. 2011-01-20]. Zámeček Dřevíč. Dostupné z WWW: <<http://braunstein.cz/picture-1886>>.

Castles.cz [online]. © 2010 [cit. 2011-01-27]. Zámek Dřevíč. Dostupné z WWW: <<http://www.castles.cz/zamek-drevic/>>.

CUZK [online]. © 2011 [cit. 2011-02-21]. Nahlížení do katastru nemovitostí. Dostupné z WWW: <<http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/>>.

Cykloserver.cz [online]. © 2007 [cit. 2011-02-21]. Cykloatlas online. Dostupné z WWW: <<http://www.cykloserver.cz/cykloatlas/>>.

CzechTourism [online]. © 2010 [cit. 2011-01-02]. Regionální prezentace Rakovnicko a Křivoklátsko. Dostupné z WWW: <http://www.czechtourism.cz/files/kov/prezentace/11_11_10_manual_krivoklat.pdf>

DAENEMARK, Libor. *Daenemark* [online]. © 2010 [cit. 2011-01-20]. Řezbář. Dostupné z WWW: <<http://www.libor-daenemark.eu/>>.

DUCHEK, Jiří. *Hrnčírna Mutějovice* [online]. [cit. 2011-01-16]. Hrnčírna Mutějovice. Dostupné z WWW: <<http://www.keramikaduchek.wz.cz/index.php>>.

Hamousův statek [online]. [cit. 2011-01-07]. Historie. Dostupné z WWW: <<http://www.zbecno.cz/historie/>>.

Heineken Česká republika [online]. © 2010 [cit. 2011-01-16]. Krušovice. Dostupné z WWW: <<http://www.heinekenceskarepublika.cz/cz/produkty/krusovice>>.

Hrad Krakovec [online]. © 2007, 9.1.2011 [cit. 2011-01-14]. Hrad Krakovec. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad-krakovec.cz/kdy-jak-a-za-kolik-mame-otevreno/>>.

Hrady, zámky, tvrze a jiné památky [online]. © 2001 [cit. 2011-01-15]. Jenčov. Dostupné z WWW: <<http://hrady.dejiny.cz/jencov/index.htm>>.

Is-Křivoklát [online]. © 2006 [cit. 2010-11-27]. Základní informace o IVS Budy. Dostupné z WWW: <<http://www.is-krivoklat.cz/>>.

Karlova Ves [online]. © 2011 [cit. 2011-02-18]. Historie. Dostupné z WWW: <<http://www.karlovaves.cz/main.php?lng=cz&mid=6>>.

Klub slovenských turistov [online]. © 2011 [cit. 2011-03-06]. Dosahovanie cieľov na značkovaných trasách. Dostupné z WWW: <<http://www.kst.sk/index.php/turisticke-znakovanie-organizacia-132/dosahovanie-cieov-na-znakovanych-trasach>>.

Koordinační výkres k. ú. Branov, 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.branov.cz/uredni-deska>>.

Křivoklátská o. p. s. [online]. © 2010 [cit. 2011-01-12]. Křivoklátská koštovna. Dostupné z WWW: <<http://www.krivoklatsko.info/krivoklatska-kostovna/>>.

Křivoklátská o.p.s. [online]. © 2010, 25.1.2011 [cit. 2011-01-27]. Křivolátský pivovar. Dostupné z WWW: <<http://www.krivoklatsko.info/krivoklatsky-pivovar/>>.

Lesy ČR [online]. [cit. 2011-01-06]. Lesní správa Křivoklát. Dostupné z WWW: <<http://www.lesy.cz/ls180/lesni-sprava-krivoklat/informacni-stredisko-lcr.ep/>>.

Mapový projekt [online]. © 2011 [cit. 2011-03-08]. AOPK ČR. Dostupné z WWW: <<http://drusop.nature.cz/index.php>>.

Muzeum motocyklů Křivoklát [online]. [cit. 2011-01-19]. Muzeum motocyklů Křivoklát. Dostupné z WWW: <<http://www.muzeum-krivoklat.cz/>>.

Muzeum T. G. M. Rakovník [online]. © 2009 [cit. 2011-01-15]. Lánská obora. Dostupné z WWW: <<http://www.muzeumtgm.cz/cz/lany/Zamek-Lany>>.

Muzeum T. G. M. Rakovník [online]. © 2009 [cit. 2011-01-15]. Zámek Lány a zámecký park. Dostupné z WWW: <<http://www.muzeumtgm.cz/cz/lany/Zamek-Lany>>.

National park Saschische Schweiz [online]. 19.1.2011 [cit. 2011-03-06]. Wangerwege. Dostupné z WWW: <http://www.nationalpark-saechsische-schweiz.de/red5/wandern/Wandern/?set_lang_id=0>.

Nižbor [online]. [cit. 2011-01-14]. Nižbor. Dostupné z WWW: <<http://www.nizbor.com/>>.

Nižbor [online]. [cit. 2011-01-22]. Oppidum Stradonice. Dostupné z WWW: <<http://www.nizbor.com/oppidum-stradonice.php>>.

Obec Roztoky u Křivoklátu [online]. © 2008, 2.2.2011 [cit. 2011-02-19]. Historie. Dostupné z WWW: <<http://www.obec-roztoky.cz/informace-o-obci/historie/>>.

Obec Velká Buková [online]. © 2008, 27.1.2011 [cit. 2011-01-27]. Rozhledna Velká Buková. Dostupné z WWW: <<http://www.velkabukova.cz/rozhledna/>>.

Ochrana přírody a krajiny v České republice [online]. © 2006 [cit. 2011-03-01]. Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko. Dostupné z WWW: <http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=hydrologie&site=CHKO_krivoklatsko_cz>.

Ochrana přírody a krajiny v České republice [online]. © 2006 [cit. 2011-11-08]. Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko. Dostupné z WWW: <http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=mapa&site=CHKO_krivoklatsko_cz>.

Pamětní síň spisovatele Oty Pavla [online]. [cit. 2011-01-21]. Ota Pavel. Dostupné z WWW: <<http://otapavel.cz/index.html>>.

Poddžbánský pivovar [online]. © 2011 [cit. 2011-01-29]. Vítejte Vás na stránkách našeho pivovaru! Dostupné z WWW: <<http://www.poddzbanskypivovar.cz/>>.

Portál veřejné správy ČR [online]. © 2011 [cit. 2011-01-02]. Geoportal.cenia.cz. Dostupné z WWW: <http://geoportal.cenia.cz/mapsphere/MapWin.aspx?M_Site=cenia&M_Lang=cS>.

Přírodovědecká fakulta Jihočeská univerzita [online]. [cit. 2011-03-01]. Katedra botaniky. Dostupné z WWW: <http://botanika.bf.jcu.cz/fotogalerie/kriv05_kouta/ipage00036.htm>.

Rakovnicko.cz [online]. 17.8.2009 [cit. 2011-02-17]. Zpropadený zámek. Dostupné z WWW: <<http://www.rakovnicko.cz/pametihodnosti/myty-a-legendy-rakovnicka/319-zpropadeny-zamek.html/>>.

Rakovnicko.cz [online]. 28.9.2009 [cit. 2011-01-12]. Rozhledna Velká Buková v provozu. Dostupné z WWW: <<http://www.rakovnicko.cz/zpravodajstvi/aktuality-zpravy/spolecnost/508-rozhledna-velka-bukova-v-provozu.html>>.

Rakovnicko.info [online]. © 2007, 2.11.2010 [cit. 2011-01-23]. To pravé z Rakovnicka. Dostupné z WWW: <<http://www.rakovnicko.info/mistni-vyrobky/to-prave-z-rakovnicka/>>.

Rozhledny ČR [online]. 1.3.2011 [cit. 2011-03-07]. Vysoký vrch u Malých Kyšic. Dostupné z WWW: <<http://rozhledny2.webzdarma.cz/vysokyvrch.htm>>.

Seznam.cz [online]. © 2010 [cit. 2010-10-12]. Mapy.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.mapy.cz/>>.

Skanzen výroby dřevěného uhlí [online]. [cit. 2011-01-21]. Úvod. Dostupné z WWW: <http://www.volny.cz/skanzen_lhota/>.

SLANAŘ, Vladimír. *Medovina luženská* [online]. © 2011 [cit. 2011-01-25]. Medovina luženská. Dostupné z WWW: <<http://www.medovinacz.eu/>>.

Středočeský kraj [online]. © 2006 [cit. 2011-04-28]. ÚP VÚC Rakovnicko. Dostupné z WWW: <http://www.wmap.cz/vucrakovnicko/htm/_up/text_a08.html>.

Stezky.info [online]. 31.5.2009 [cit. 2011-01-27]. Obecně o stezkách. Dostupné z WWW: <<http://www.stezky.info/ns/obecne-o-stezkach>>.

Točnick Žebrák [online]. © 2010 [cit. 2011-01-14]. Točnick. Dostupné z WWW: <<http://www.tocnik.com/?Tocnik>>.

Točnick Žebrák [online]. © 2010 [cit. 2011-01-14]. Žebrák. Dostupné z WWW: <<http://www.tocnik.com/?Zebrak%3ASoucasnost>>.

World tourism organization [online]. © 2011 [cit. 2011-02-27]. Global code of ethics for Tourism. Dostupné z WWW: <<http://www.unwto.org/ethics/>>.

Zbiroh [online]. [cit. 2011-01-13]. Zámek Zbiroh. Dostupné z WWW: <<http://zamek-zbiroh.cz/>>.

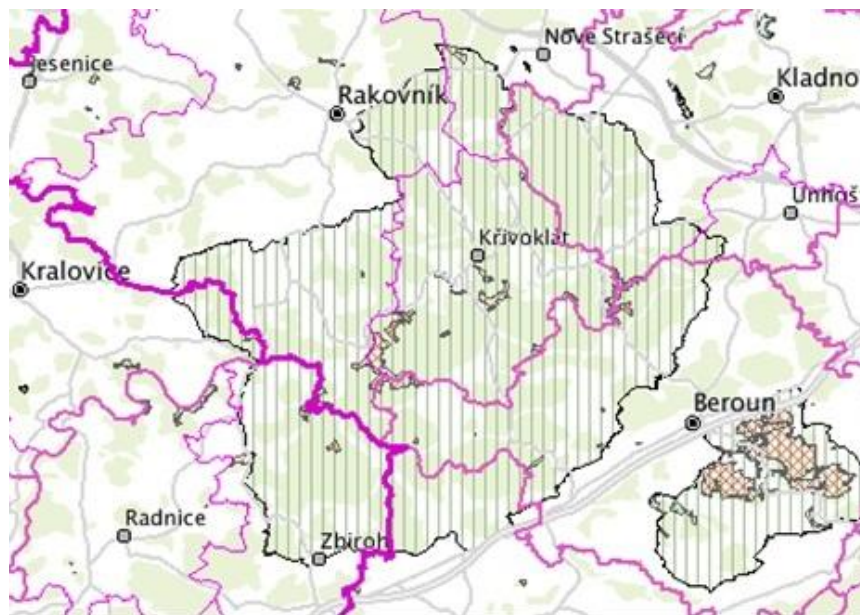
ZELENKA, Václav; ZELENKOVÁ, Miluše. *Úvod* [online]. [cit. 2011-01-06]. Zemědělská farma a zájezdní hostinec. Dostupné z WWW: <<http://www.farmavam.cz/index.html>>.

8. Přílohy

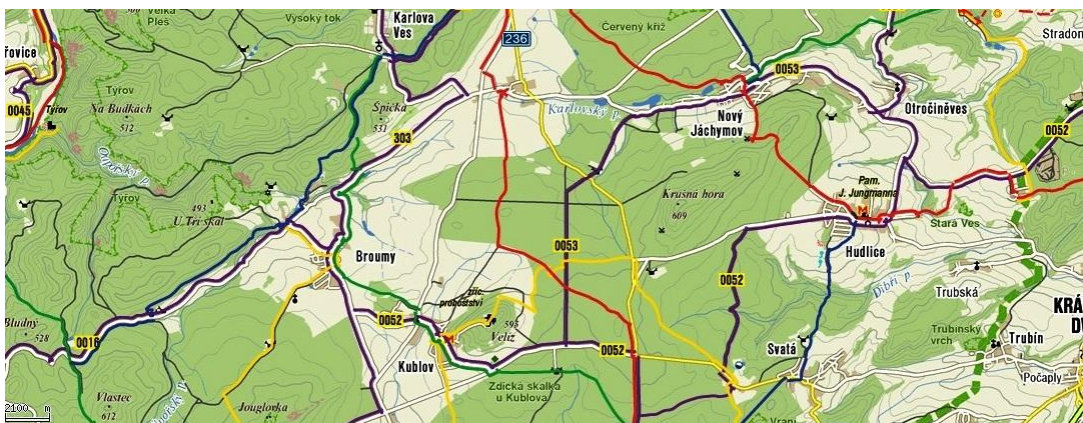
1. CHKO Křivoklátsko
2. CHKO Křivoklátsko
3. Turistická mapa CHKO Křivoklátsko
4. Cyklotrasy na území CHKO Křivoklátsko
5. Jezdecké trasy na území CHKO Křivoklátsko
6. Zonace v CHKO Křivoklátsko
7. Vymezení Ptačí oblasti
8. MZCHÚ v CHKO Křivoklátsko, NS
9. Lesnický park Křivoklátsko
10. Navrhovaná hranice NP Křivoklátsko
11. Pohled na Zbečno
12. Pohled z Točníku
13. Pohled nedaleko Karlova

Příloha č. 1: CHKO Křivoklátsko (mapy.cz, © 2010)

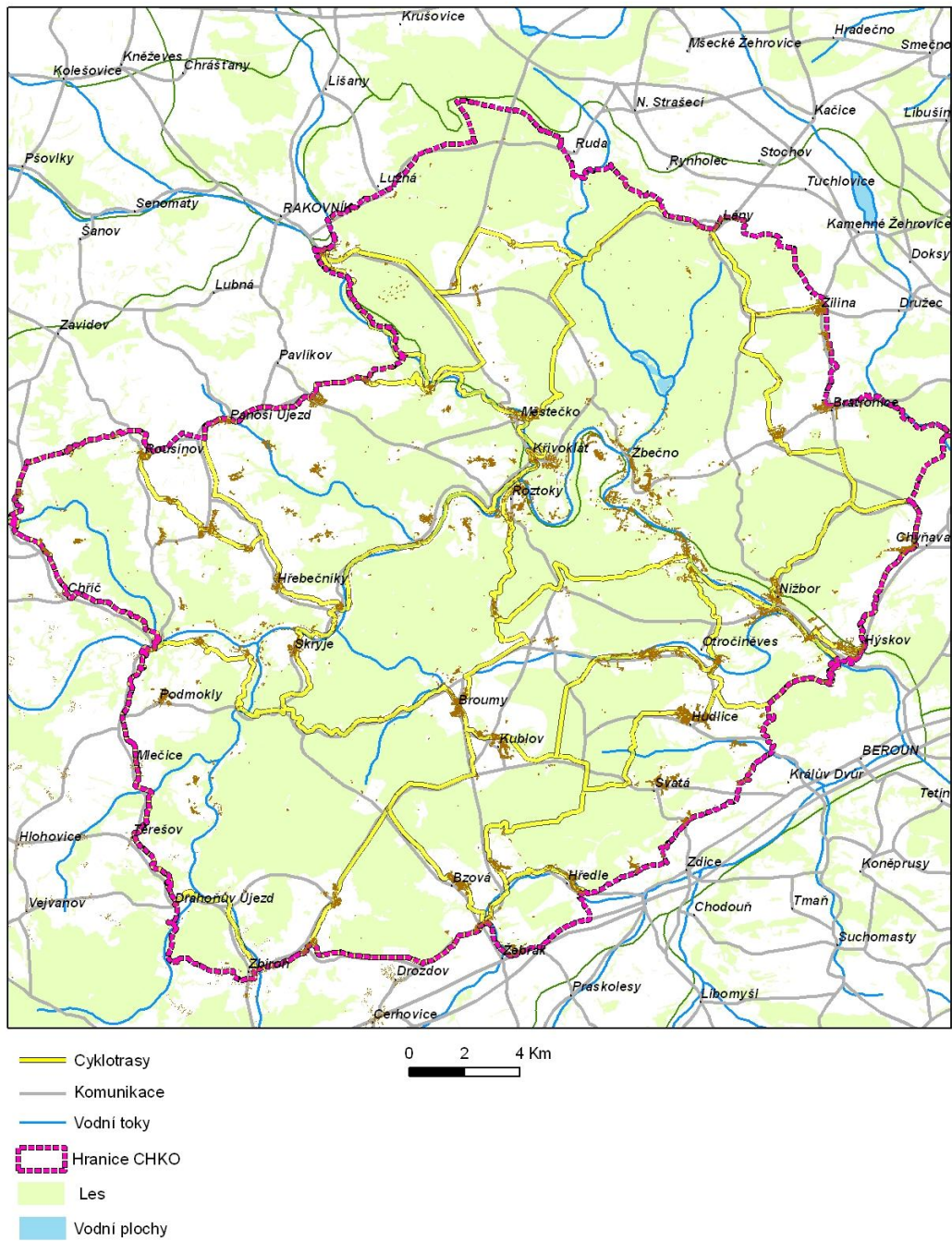

Příloha č. 2: CHKO Křivoklátsko (Portál veřejné správy ČR, © 2011)

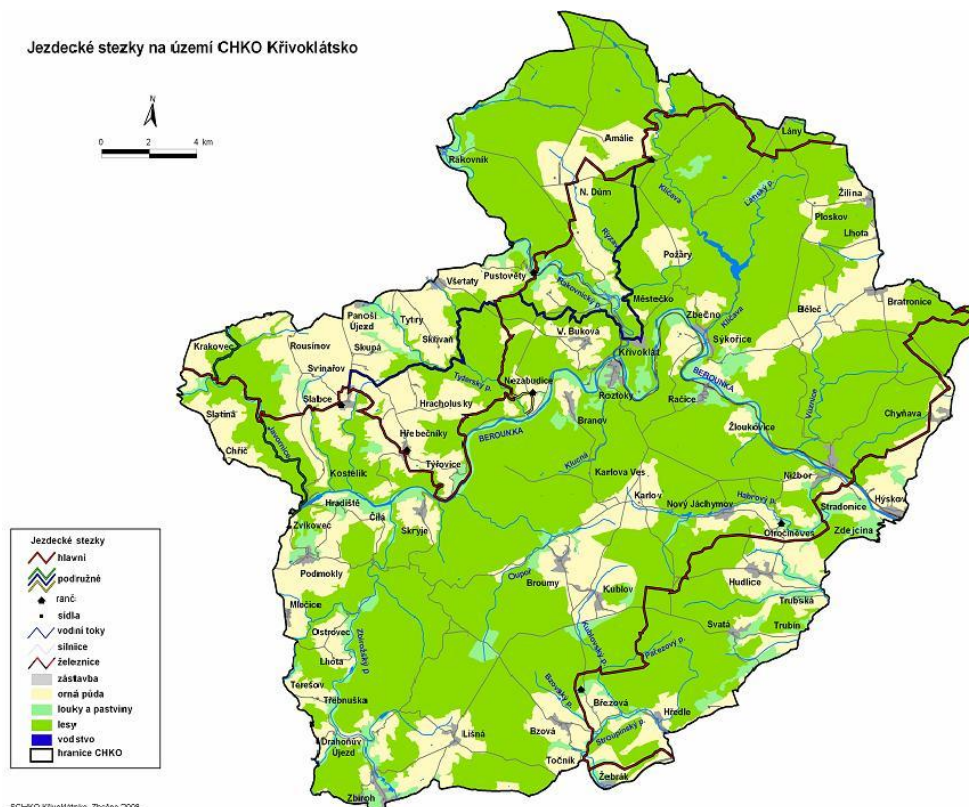
Příloha č. 3: Turistická mapa CHKO Křivoklátsko (mapy.cz, © 2010)

Cyklotrasy na území CHKO Křivoklátsko

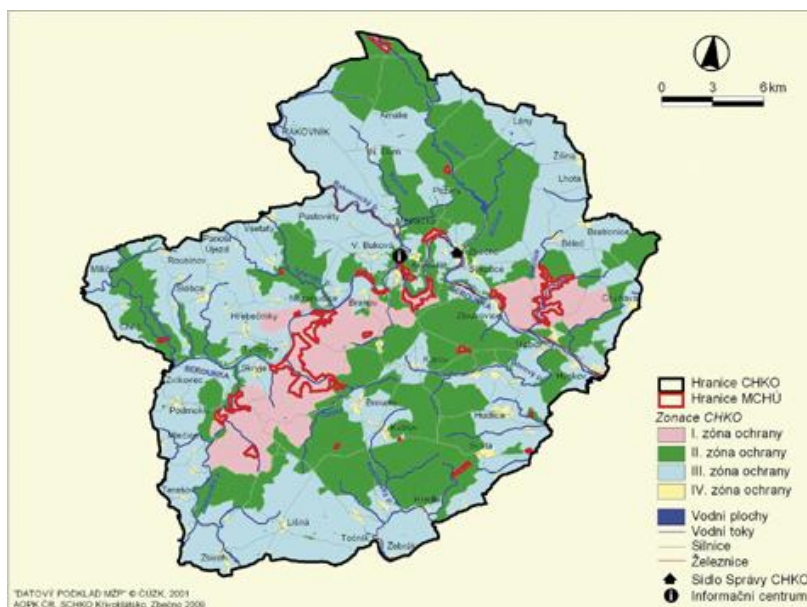
Příloha č. 4: Cyklotrasy na území CHKO Křivoklátsko (AOPK ČR)

Jezdecké stezky na území CHKO Křivoklátsko

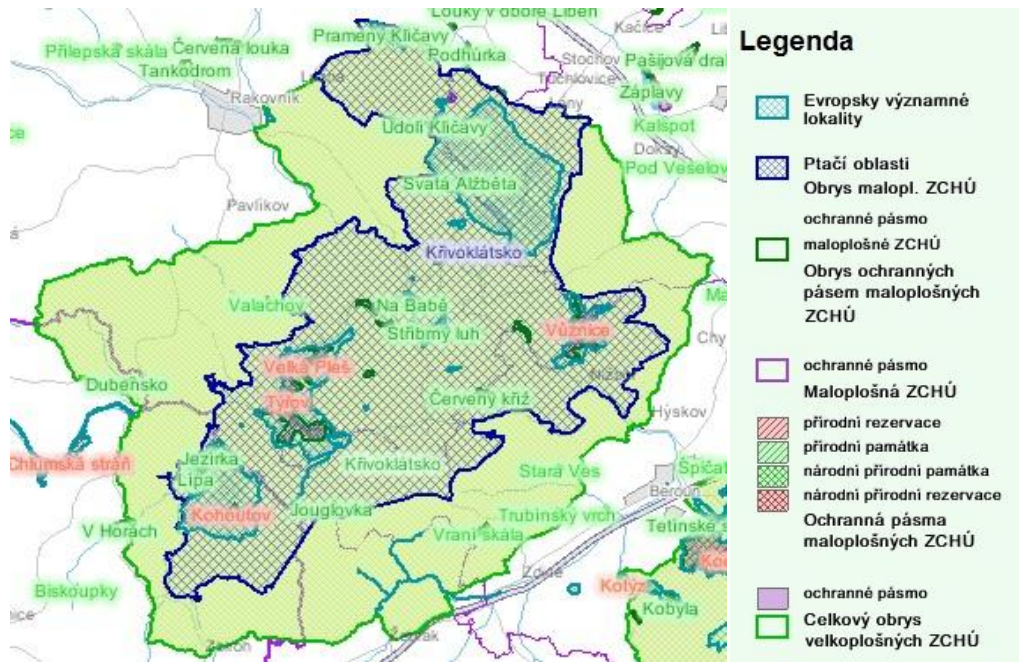

SC-HKO Křivoklátsko, Zbečno 2008

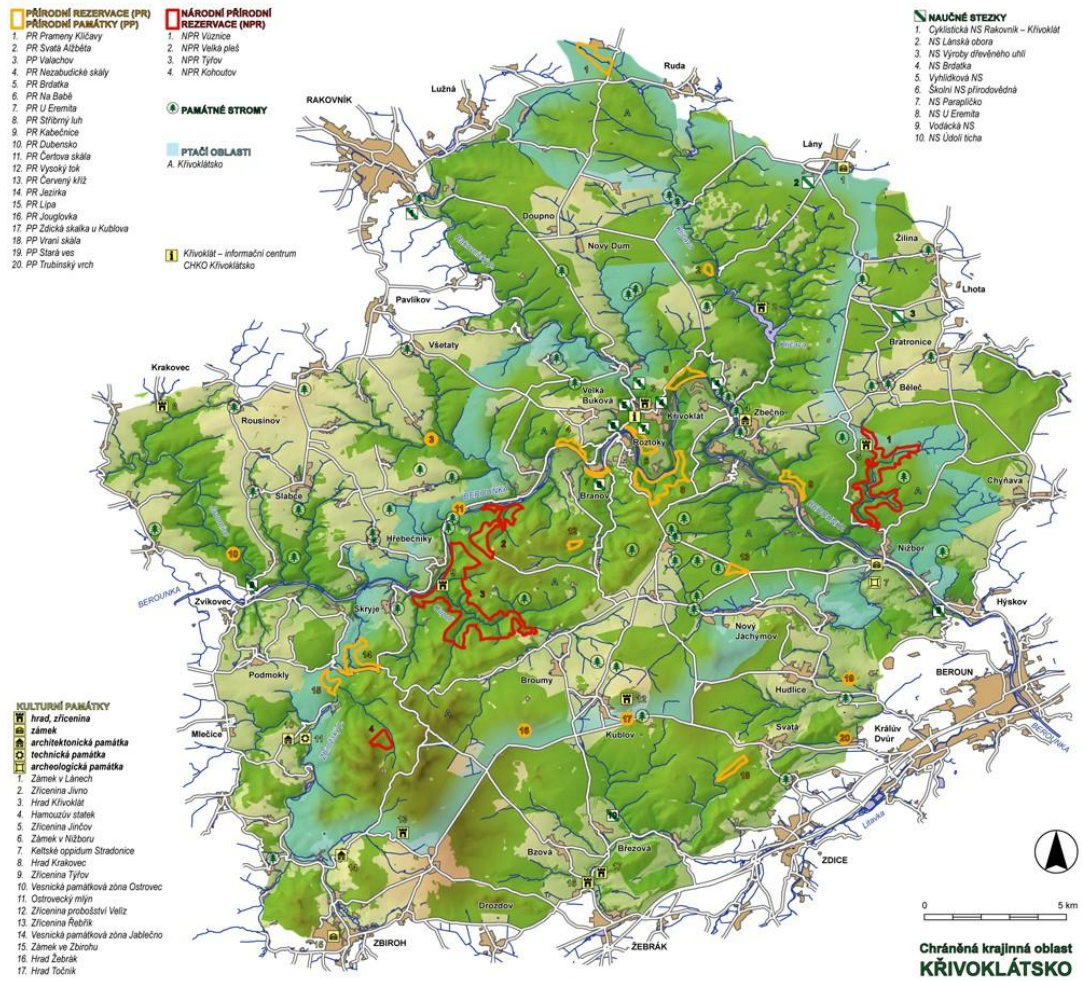
Příloha č. 5: Jezdecké trasy na území CHKO Křivoklátsko (AOPK ČR, 2008)

Příloha č. 6: Zonace v CHKO Křivoklátsko (Správa CHKO Křivoklátsko, 2009)

Príloha č. 7: Vymezení Ptačí oblasti (Mapový projekt AOPK ČR, © 2011)

Príloha č. 8: MZCHÚ v CHKO Křivoklátsko, NS (Ochr. přír. a kr. v ČR, © 2006)

LESNICKÝ PARK KŘIVOKLÁTSKO

Mezinárodní síť modelových lesů
"The International Model Forest Network"

Legenda

— Hranice Lesnického parku

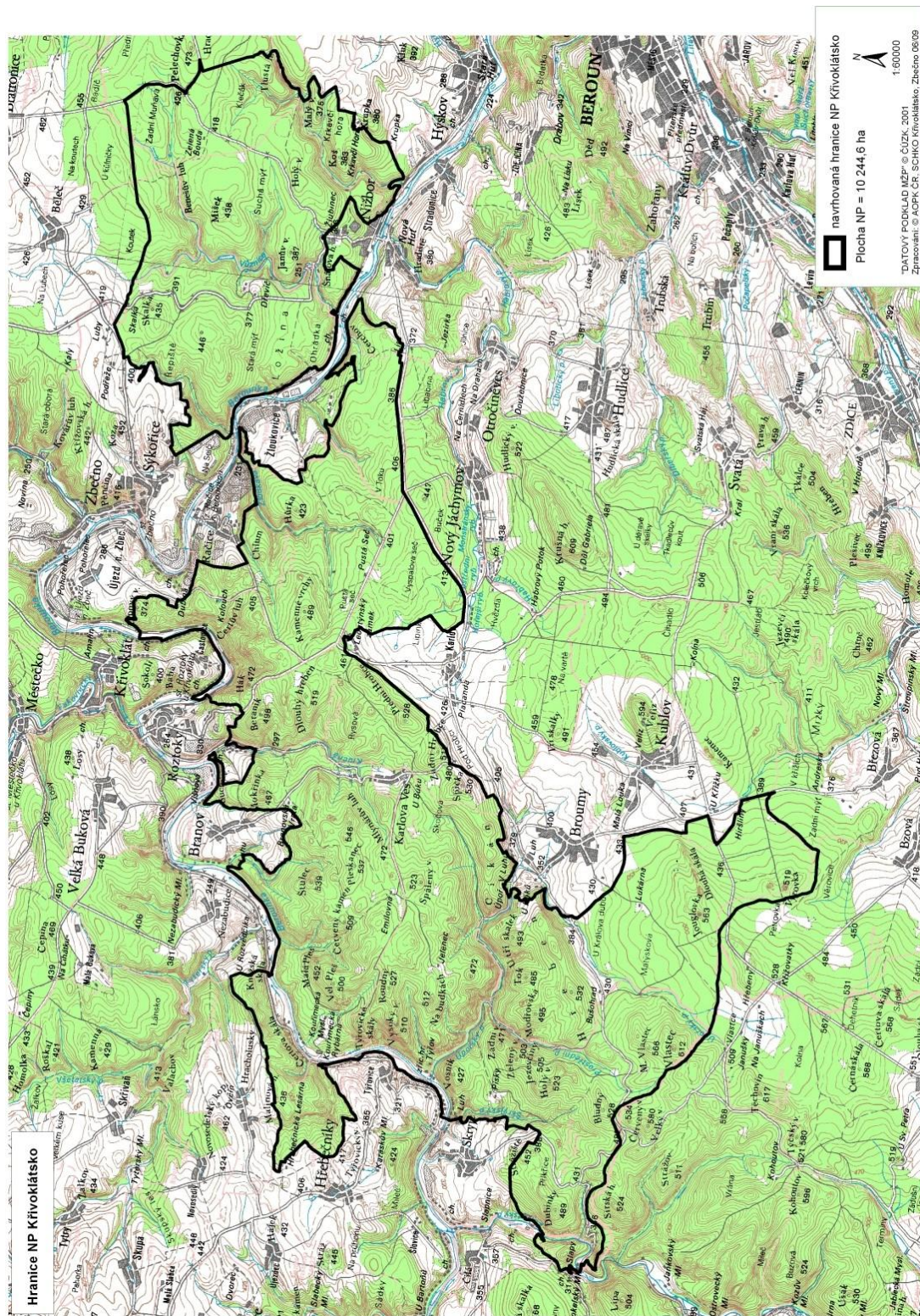
Rezervace

Výměra PUPFL: 12.320 ha

Výměra katastrální: 16.170 ha

1. NPR Týřov	6. PR Skryjská Jezírka
2. NPR Velká Pleš	7. PR Jouglovka
3. PR U Eremita	8. PR Červený Kříž
4. PR Stříbrný Luh	9. NPR Kohoutov
5. PR Vysoký Tok	10. PR Lipa
	11. Zdická skalka u Kublova

Příloha č. 9: Lesnický park Křivoklátsko (Lesy ČR, 2010)

Příloha č. 10: Navrhovaná hranice NP Křivoklátsko

(Správa CHKO Křivoklátsko, 2009)

Příloha č. 11: Pohled na Zbečno (foto: P. Uher)

Příloha č. 12: Pohled z Točnicku (foto: P. Uher)

Příloha č. 13: Pohled nedaleko Karlova (foto: P. Uher)